

Näringsutskottets betänkande 2018/19:NU4

Statliga företag

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna och avslår samtliga motionsyrkanden.

Skrivelsen innehåller verksamhetsberättelsen för företag med statligt ägande och beaktar utvecklingen för statliga företag under 2017. Motionsyrkandena innehåller förslag som dels övergripande rör statens ägande och förvaltning av företag, dels rör hur förvaltningen av vissa statliga företag ska bedrivas och dels rör statens ägande av vissa företag.

I betänkandet finns nio reservationer (M, SD, C, V, KD och L) och fem särskilda yttranden (SD, V och KD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2017/18:140 2018 års redogörelse för företag med statligt ägande.

Ett yrkande i en följdmotion.

Ett fyrtiotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Övergripande om ägande och förvaltning av statliga företag.....	7
Skrivelsen.....	7
Motionerna.....	8
Vissa kompletterande uppgifter.....	9
Utskottets ställningstagande.....	18
Förvaltningen av vissa statligt ägda företag.....	22
Motionerna.....	22
Vissa kompletterande uppgifter.....	25
Utskottets ställningstagande.....	31
Statens ägande av vissa företag.....	35
Motionerna.....	35
Vissa kompletterande uppgifter.....	36
Utskottets ställningstagande.....	42
Reservationer.....	45
1. Inriktningen för statens ägande av företag, punkt 2 (M, C, KD, L).....	45
2. Övergripande om förvaltning av statliga företag, punkt 3 (M).....	46
3. Övergripande om förvaltning av statliga företag, punkt 3 (SD).....	47
4. Ekonomiska mål för SJ AB, punkt 4 (SD, V).....	48
5. Genomförande av ett förändrat avkastningskrav för SJ AB, punkt 5 (V).....	49
6. Förvaltningen av Sveaskog AB m.m., punkt 6 (SD).....	50
7. Förvaltningen av Sveaskog AB m.m., punkt 6 (V).....	51
8. Uppdrag och mål för vissa statliga företag, punkt 7 (SD).....	51
9. Statens ägande av Telia Company AB, punkt 8 (SD).....	53
Särskilda yttranden.....	55
1. Ekonomiska mål för SJ AB, punkt 4 (SD).....	55
2. Ekonomiska mål för SJ AB, punkt 4 (V).....	55
3. Uppdrag och mål för vissa statliga företag, punkt 7 (SD).....	56
4. Uppdrag och mål för vissa statliga företag, punkt 7 (KD).....	57
5. Statens ägande av vissa övriga företag, punkt 9 (V).....	57
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	59
Skrivelsen.....	59
Följdmotionen.....	59
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19.....	59
<i>Bilaga 2</i>	
Tabell över företag med statligt ägande.....	64

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Övergripande om ägande och förvaltning av statliga företag

1. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2017/18:140 till handlingarna.

2. Inriktningen för statens ägande av företag

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:29 av Lars Hjalmered m.fl. (M, C, KD, L) och

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 42 och 43.

Reservation 1 (M, C, KD, L)

3. Övergripande om förvaltning av statliga företag

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:151 av Charlotte Quensel m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:903 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 3,

2018/19:986 av Lars Püss m.fl. (M) yrkande 2,

2018/19:1787 av Ida Karkiainen m.fl. (S),

2018/19:2331 av Rebecka Le Moine (MP) yrkande 4,

2018/19:2543 av Helena Lindahl och Per Åsling (båda C) och

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 40, 41 och 45.

Reservation 2 (M)

Reservation 3 (SD)

Förvaltningen av vissa statligt ägda företag

4. Ekonomiska mål för SJ AB

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:153 av Charlotte Quensel m.fl. (SD) och

2018/19:1762 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4 i denna del.

Reservation 4 (SD, V)

5. Genomförande av ett förändrat avkastningskrav för SJ AB

Riksdagen avslår motion

2018/19:1762 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4 i denna del.

Reservation 5 (V) – villkorad

6. Förvaltningen av Sveaskog AB m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:148 av Charlotte Quensel m.fl. (SD),

2018/19:633 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:669 av Elin Segerlind m.fl. (V) yrkande 8,

2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 5 och
2018/19:2331 av Rebecka Le Moine (MP) yrkandena 1–3.

Reservation 6 (SD)

Reservation 7 (V)

7. Uppdrag och mål för vissa statliga företag

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:142 av Charlotte Quensel m.fl. (SD) yrkandena 1–3,
2018/19:157 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 3,
2018/19:160 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 6,
2018/19:930 av Sten Bergheden (M) yrkande 2,
2018/19:1068 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S),
2018/19:1733 av Mats Green (M) yrkande 2,
2018/19:2317 av Rebecka Le Moine (MP) och
2018/19:2487 av Per Åsling (C) yrkande 7.

Reservation 8 (SD)

Statens ägande av vissa företag

8. Statens ägande av Telia Company AB

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:146 av Charlotte Quensel m.fl. (SD),
2018/19:340 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3,
2018/19:508 av Joar Forssell (L) i denna del,
2018/19:1117 av Erik Bengtzboe (M) och
2018/19:1314 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S).

Reservation 9 (SD)

9. Statens ägande av vissa övriga företag

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:340 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1, 2 och 4,
2018/19:508 av Joar Forssell (L) i denna del,
2018/19:1104 av Erik Bengtzboe (M),
2018/19:2015 av Erik Bengtzboe (M) och
2018/19:2017 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M).

Stockholm den 14 februari 2019

På näringsutskottets vägnar

Lars Hjälmered

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lars Hjälmered (M), Helene Hellmark Knutsson (S), Mattias Bäckström Johansson (SD), Monica Haider (S), Helena Lindahl (C), Birger Lahti (V), Lotta Olsson (M), Tobias Andersson (SD), Mathias Tegnér (S), Camilla Brodin (KD), Arman Teimouri (L), Lorentz Tovatt (MP), Annika Qarlsson (C), Patrik Engström (S), Charlotte Quensel (SD), Jörgen Warborn (M) och Johanna Haraldsson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas regeringens skrivelse 2017/18:140 2018 års redogörelse för företag med statligt ägande, en följdmotion som väckts med anledning av skrivelsen och 42 motionsyrkanden om statliga företag från den allmänna motionstiden 2018/19. Under beredningen av ärendet lämnade företrädare för Almi Företagspartner AB den 7 februari 2019 information till utskottet om bolagets verksamhet. Utskottet har vidare den 12 februari 2019 besökt Telia Company AB och fått information om aktuella frågor som är kopplade till bolagets verksamhet. I februari 2019 lämnade regeringen propositionen Återköpsprogram av aktier i Telia Company AB (prop. 2018/19:40) till riksdagen. Propositionen kommer att behandlas av utskottet i ett särskilt betänkande under våren 2019.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Skrivelse 2017/18:140 2018 års redogörelse för företag med statligt ägande innehåller verksamhetsberättelsen för företag med statligt ägande och beaktar utvecklingen för de statligt ägda företagen under 2017.

Utskottets överväganden

Övergripande om ägande och förvaltning av statliga företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna. Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden som rör inriktningen för statens ägande av företag och övergripande frågor om förvaltning av statliga företag. Utskottet hänvisar bl.a. till de grundläggande principer som är styrande för statens bolagsförvaltning och det pågående utvecklingsarbetet när det gäller förvaltningen av de statligt ägda företagen.

Jämför reservation 1 (M, C, KD, L), 2 (M) och 3 (SD).

Skrivelsen

Regeringens årliga skrivelse till riksdagen om förvaltningen och utvecklingen av de statligt ägda företagen innehåller verksamhetsberättelsen för bolag med statligt ägande. I skrivelsen redovisas hur förvaltningen av statens bolagsägande har utvecklats under 2017, och förändringar som gäller styrelseledamöter redovisas fram t.o.m. maj 2018. I skrivelsen ingår dels information om aktiebolag vars aktier förvaltas av Regeringskansliet, dels information om organisationerna Svenska Skeppshypotekskassan, Stiftelsen Industrifonden och Stiftelsen Norrlandsfonden.

I skrivelsen redogör regeringen vidare för innehållet i Statens ägarpolicy och riktlinjer för bolag med statligt ägande 2017. Ägarpolicyen beslutades i december 2016 och är därmed oförändrad sedan 2017 års redogörelse för företag med statligt ägande (skr. 2016/17:140). Regeringen uppger även att den inom ramen för statens ägarpolicy avser att fortsätta att utveckla bolagsstyrningen och att vid behov revidera ägarpolicyen.

Vidare uppger regeringen att en ökad globalisering, teknologisk utveckling och konkurrensutsättning har förändrat förutsättningarna för ett flertal av de statligt ägda bolagen och att den statligt ägda bolagsportföljen därför har förändrats över tid. Regeringen anför att det för staten som ägare ingår att pröva skälen för fortsatt statligt ägande liksom att överväga bolagens olika uppdrag och inriktning. De samhällsuppdrag som riksdagen har beslutat för ett flertal av bolagen uppges dock motivera att staten även fortsättningsvis är en betydande bolagsägare.

I skrivelsen framhåller regeringen att informationen till riksdagen – mot bakgrund av Riksrevisionens granskning och rapport om regeringens han-

tering av risker i statliga bolag (RiR 2015:15) – har förbättrats i verksamhetsberättelsen fr.o.m. 2016. Det har exempelvis skett genom en beskrivning av omvärldsfaktorer och branschspecifika riskfaktorer som kan påverka den statligt ägda bolagsportföljen. Regeringen anger att den avser att fortsätta utveckla informationen för att säkerställa att riksdagen får en god bild av den statligt ägda bolagsportföljen. I den aktuella skrivelsen ingår exempelvis en historisk översikt för hur de olika bolagen har uppfyllt de ekonomiska målen, och nya datapunkter för hållbart företagande redovisas på portföljnivå. Även en tydligare sammanställning över de bolag som hittills har fått beslutade uppdragsmål har inkluderats, bl.a. mot bakgrund av Riksrevisionens granskning och rapport om statligt ägda bolag med samhällsuppdrag (RiR 2017:37).

I verksamhetsberättelsen beskrivs också processen för att nominera styrelseledamöter. I andra avsnitt behandlas bolagens ekonomiska mål. I verksamhetsberättelsen beskrivs även hållbarhetsarbetet i bolag med statligt ägande, och en återrapportering görs av Vattenfall AB:s utveckling i förhållande till de s.k. 2020-målen. I ett avsnitt redogörs för Regeringskansliets arbete med att fastställa s.k. uppdragsmål (mål för de särskilt beslutade samhällsuppdragen).

Könsuppdelad statistik redovisas för styrelse, vd och ledningsgrupp. En sammanställning av fördelningen mellan revisionsarvoden och övriga arvoden som betalats ut från bolagen presenteras också. Vidare framställs en konsoliderad balans- och resultaträkning och en sammanfattande redovisning över beslutade utdelningar från och anslag till bolag med statligt ägande.

Motionerna

Inriktningen för statens ägande av företag

I kommittémotion 2018/19:29 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, KD, L) framförs att regeringen bör agera för att sälja statliga bolag som inte har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara på annat sätt och bolag som inte är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktiga. I motionen anges att detta ska ses som ett led i att överväga bolagens olika uppdrag och riktlinjer.

I kommittémotion 2018/19:2783 framhåller Lars Hjälmered m.fl. (M) att staten i princip inte bör äga bolag som verkar på kommersiella marknader med fungerande konkurrens – såvida inte bolaget har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara av på något annat sätt (yrkande 42) – och att regeringen så snart som möjligt bör agera för att sälja de statliga bolag som inte är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktiga (yrkande 43). Enligt motionen ska detta ses som ett led i att överväga bolagens olika uppdrag och riktlinjer.

Övergripande om förvaltning av statliga företag

I motion 2018/19:1787 av Ida Karkiainen m.fl. (S) anförs att regeringen bör verka för en bättre geografisk representation i statliga bolags styrelser jämfört med vad som är fallet i dag.

I kommittémotion 2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) framförs att statligt ägda bolag som verkar på konkurrensutsatta marknader ska ha ett ägarperspektiv som möjliggör rättvisa villkor gentemot andra aktörer (yrkande 40). Motionärerna framhåller vidare att staten bör vara ett föredöme för hållbart företagande och utveckla arbetet på området när det gäller de statliga företagen (yrkande 41). Av yrkande 45 i samma motion framgår att staten i sin roll som ägare ska vara ett föredöme vad gäller hållbarhetsredovisning enligt GRI (Global Reporting Initiative), CSR (Corporate Social Responsibility), affärsetik, transparens och ansvarstagande.

Lars Püss m.fl. (M) framför i motion 2018/19:986 att staten som aktiv och ansvarsfull ägare bör se över de statligt ägda bolagen och deras vd:ars roll med syftet att de inte ska ägna sig åt politisk opinionsbildning (yrkande 2).

Av kommittémotion 2018/19:151 framgår att Charlotte Quensel m.fl. (SD) är anhängare av ett fortsatt statligt engagemang i bolag för att bibehålla statens inflytande genom ägande. Utförsäljningar av statens egendom ska inte vara ett ideologiskt självändamål utan ska i stället kunna ske i vissa fall när ägande inte kan motiveras med nytta för medborgarna. I motionen framförs att inflytande över statens bolag bör utövas med varsamhet och att god lönsamhet bör prioriteras högt (yrkande 1). Motionärerna framhåller vidare att de är kritiska till alla former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön. Hållbarhetsmålet för de statliga bolagen om att det i varje styrelse ska vara minst 40 procent av varje kön bör enligt motionen därför tas bort (yrkande 2).

I motion 2018/19:2543 anför Helena Lindahl och Per Åsling (båda C) att de statliga bolagen bör ta ett regionalt ansvar och att detta bör tydliggöras. Staten har enligt motionärerna stora möjligheter att genom sina bolag bedriva regionalpolitik. Tydliga exempel på det motsatta är statliga SBAB, som enligt motionen inte vill ha företagskunder på landsbygden och i småstäder, och Vattenfall AB som drar ned på personalstyrkan i mindre orter.

Jonas Eriksson m.fl. (MP) anför i motion 2018/19:903 att intäkter till staten från naturresurser i Sápmi i högre grad bör återföras till utveckling av det samiska samhällslivet. Därför bör statliga bolag som hämtar sina intäkter i Sápmis naturresurser avsätta en andel av sin vinst årligen för att finansiera förvaltningen och utvecklingen av samiskt samhällsliv, språk och kultur (yrkande 3).

I motion 2018/19:2331 förordar Rebecka Le Moine (MP) att riksdagen i ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att i ägardirektiven för de statliga bolagen med samhällsuppdrag ange att bolaget ska ha en fungerande internrevision (yrkande 4).

Vissa kompletterande uppgifter

Inledning

Den statliga bolagsportföljen består av 47 bolag (39 helägda och åtta delägda) med ett sammanlagt värde på ca 570 miljarder kronor. Gemensamt sysselsätter de statligt ägda bolagen med dotterbolag ca 135 000 personer. Flera av bolagen har startat som affärsverk, affärsverksamhet inom myndighet eller statliga

monopol. I dag verkar de flesta av bolagen på affärsmässiga grunder på fullt konkurrensutsatta marknader. Ett tjugotal av de statligt ägda bolagen har emellertid ett samhällsuppdrag som riksdagen har beslutat särskilt om (se bilaga 2), vilket innebär att bolagen ska uppnå andra mål än ekonomisk avkastning.

Grunder för förvaltningen av statliga företag

Riksdagen beslutar om grunderna för hur statens tillgångar ska förvaltas och förfogas över, vilket innefattar de statligt ägda bolagen. Enligt de riktlinjer som riksdagen beslutade om våren 1996 (prop. 1995/96:141, bet. 1995/96:NU26) ska följande huvudprinciper gälla för förvaltningen av statliga bolag:

- Statligt ägda företag ska arbeta under krav på effektivitet, avkastning på det kapital företaget representerar och strukturanpassning.
- Den som utövar förvaltningen av ett statligt ägt företag ska med utgångspunkt i uppsatt verksamhetsmål aktivt följa företagets utveckling och vidta erforderliga åtgärder för att företaget ska uppfylla kraven på effektivitet, avkastning och strukturanpassning.

Regeringens förvaltningsmandat

Regeringen förvaltar och förfogar enligt 9 kap. 8 § regeringsformen, med vissa undantag, över statens tillgångar. Enligt 9 kap. 9 § regeringsformen beslutar riksdagen om grunderna för förvaltningen av och förfogandet över statens tillgångar. Bestämmelser om förvärv och överlåtelse av egendom, däribland aktier och andelar i företag, finns i budgetlagen (2011:203). Enligt 8 kap. 3 § budgetlagen får regeringen inte utan riksdagens bemyndigande förvärva aktier eller andelar i ett företag, eller på annat sätt öka statens röst- eller ägarandel i ett företag. Regeringen får inte heller utan riksdagens bemyndigande skjuta till kapital till ett företag. Enligt 8 kap. 4 § andra stycket budgetlagen får regeringen inte utan riksdagens bemyndigande genom försäljning eller på annat sätt minska statens ägarandel i företag där staten har hälften eller mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar. Riksdagsbeslut krävs däremot inte för t.ex. utdelningar, eftersom dessa ingår i den löpande förvaltningen.

Regeringens årliga skrivelse till riksdagen

Bakgrund

Riksdagen har beslutat att regeringen ska lämna en årlig redogörelse för bolag med statligt ägande (prop. 1980/81:22, bet. 1980/81:NU29). Syftet med redogörelsen är att beskriva statens bolagsägande och de värden som finns i bolag med statligt ägande. Verksamhetsberättelsen för bolag med statligt ägande utgör regeringens årliga redogörelse.

Tidigare riksdagsbehandling

Under den föregående mandatperioden har utskottet under varje riksmöte behandlat regeringens nyssnämnda skrivelse. Vid samtliga tillfällen har ett enigt utskott framhållit vikten av att regeringen årligen lämnar skrivelsen till riksdagen. Utskottet har i sammanhanget påpekat att skrivelsen är ett viktigt underlag för att riksdagen ska kunna följa regeringens förvaltning av de statliga företagen. Vid den senaste behandlingen, hösten 2017 (bet. 2017/18:NU4), framförde utskottet även att det välkomnar att regeringen har utvecklat innehållet i skrivelsen så att riksdagen på ett bättre sätt ska kunna få en bild av utvecklingen i de statliga bolagen. Utskottet underströk även vikten av att detta arbete fortsätter.

Statens ägarpolicy

Bakgrund

I Statens ägarpolicy för bolag med statligt ägande redogörs för uppdrag och mål, tillämpliga ramverk och viktiga principfrågor när det gäller bolagsstyrningen av bolag med statligt ägande. I ägarpolicyen ingår också regeringens riktlinjer för extern rapportering och riktlinjer för ersättning och andra anställningsvillkor för ledande befattningshavare. Ägarpolicyen ska tillämpas i bolag med statligt majoritetsägande. När det gäller övriga bolag där staten är delägare, anges i ägarpolicyen att staten verkar i dialog med övriga ägare för att ägarpolicyen ska tillämpas. Även regeringens riktlinjer för extern rapportering och riktlinjer för ersättning och andra anställningsvillkor för ledande befattningshavare ingår i ägarpolicyen.

Statens ägarpolicy 2017

Den ägarpolicy som för närvarande är aktuell – Statens ägarpolicy och riktlinjer för bolag med statligt ägande 2017 – fattade regeringen beslut om i december 2016. Policyen ska tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2017 och ersätter den tidigare ägarpolicyen från 2015.

Övergripande om styrning av de statliga företagen

Bakgrund

Liksom privata aktiebolag regleras statliga aktiebolag av aktiebolagslagen (2005:551). I sin egenskap av företrädare för det statliga ägandet lyder regeringen således under samma regler som andra bolagsägare. Innebörden av detta är bl.a. att ägarinflytandet utövas i bolagets beslutande organ, bolagsstämman (7 kap. 1 § aktiebolagslagen). Bortsett från arbetstagarrepresentanterna utser stämman styrelsens ledamöter, vilka i ett helägt statligt företag representerar staten som ägare. Styrelsen utser i sin tur verkställande direktör. Genom bl.a. valet av styrelse och möjligheten att i bolagsordningen föra in särskilda bestämmelser kan statens representanter påverka inriktningen av bolagets verksamhet på bolagsstämman.

Bolagets styrelse ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. I detta ingår att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att se till att bolaget har en betryggande internkontroll. Den löpande verksamheten sköts av bolagets ledning.

Styrelsen i bolag med statligt ägande ska genom styrelseordföranden samordna sin syn med företrädare för ägaren när bolaget står inför särskilt viktiga avgöranden (ägarsamordning). Vid regelbundna möten mellan företrädare för bolag respektive ägare (ägardialog) följs bl.a. målen för bolagen upp.

I ägarpolicy framgår även att förvaltningen styrs av EU:s bestämmelser om statligt stöd samt redovisning av allmänna medel, konkurrenslagstiftningen, lagen om offentlighet och sekretess samt OECD:s riktlinjer för statligt ägda företag. De sistnämnda riktlinjerna ger staten som ägare och de statligt ägda bolagen ett förutsebart ramverk att förhålla sig till och innebär att statens roll som ägare tydligt avskiljs från statens övriga roller. Riktlinjerna är rekommendationer som riktas till regeringar för att säkerställa att statligt ägda företag verkar effektivt, transparent och ansvarstagande. De är en internationell standard som syftar till att undvika att staten agerar som en passiv ägare eller som en överdrivet ingripande ägare.

Enligt ägarpolicy ska styrningen av bolagen främst utövas på bolagsstämmor, genom en professionell och strukturerad styrelsenomineringsprocess samt genom dialog med styrelseordföranden. Uppföljning och utvärdering av bolagen ska ske bl.a. genom ekonomiska analyser, branschanalyser och olika typer av rapporter från bolagen. Även mål utöver ekonomiskt värdeskapande ska följas upp och utvärderas. I ägarpolicy anges också att regeringen redogör för förvaltningen av bolag med statligt ägande i en årlig skrivelse till riksdagen.

Uppdrag för bolag med statligt ägande

Genom bolagsordningen bestämmer ägaren bolagets verksamhetsföremål och vissa angivna ramar för verksamheten. I bolag med statligt ägande har verksamhetsföremålet sin grund i riksdagens beslut. Bolagsordningarna för de statligt ägda bolagen utgår ifrån aktiebolagslagens regler för bolag med aktier som är upptagna till handel på en reglerad marknad, Svensk kod för bolagsstyrning och statens ägarpolicy.

Genom ägaranvisning ger ägaren instruktioner till bolagets styrelse. I bolag med statligt ägande används ägaranvisningar i huvudsak när bolag har särskilt beslutade samhällsuppdrag, får anslag, befinner sig i omstrukturering samt vid avregleringar och andra liknande väsentliga förändringar. Ägaranvisningar ska till sitt innehåll vara relevanta, konkreta och tydliga samt formaliseras genom beslut på bolagsstämma. Om ett uppdrag lämnas i en ägaranvisning ska det i ägaranvisningen tydligt framgå hur uppdraget finansieras, redovisas och följs upp.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågor som övergripande rör styrningen av de statliga bolagen, såsom t.ex. de statliga bolagens ansvar för samhället, bostadsbyggande, miljö eller regionala förhållanden, har behandlats och avstyrkts av utskottet vid ett flertal tillfällen under den förra mandatperioden, senast hösten 2017 (bet. 2017/18:NU4). Utskottet har vid samtliga tillfällen hänvisat till de regelverk som sätter ramarna för hur statliga bolag styrs. Avvikande uppfattningar har framförts i reservationer i olika typer av frågor inom detta område, bl.a. av företrädare för Centerpartiet och Vänsterpartiet.

Mål och uppföljning

Bakgrund

I ägarpolicyen anges att mål och uppföljning är redskap som staten använder för att styra de statliga bolagen. Genom att bolagens prestation regelbundet följs upp mot fastställda mål kan bolagens utveckling mätas. I det fall ett bolag inte når målen kan ägaren begära en plan från bolaget på åtgärder att vidta.

Ekonomiska mål och uppdragsmål beslutas vid bolagsstämman. De ekonomiska målen ger möjlighet att mäta och följa upp bolagens lönsamhet, effektivitet och risknivå. Uppdragsmål beslutas för de bolag som har särskilt beslutade samhällsuppdrag, framför allt för att möjliggöra utvärdering av hur väl det särskilt beslutade samhällsuppdraget utförs. För att på ett tydligt sätt integrera hållbart företagande i bolagets affärsstrategi och affärsutveckling har ägaren gett bolagsstyrelserna i uppdrag att fastställa strategiska mål för ett hållbart företagande. Enligt ägarpolicyen ska samtliga mål följas upp inom ramen för ägardialogen.

Ekonomiska mål

I ägarpolicyen anges att ekonomiska mål vanligtvis tas fram för kapitalstruktur, lönsamhet och utdelning. Ägarens syfte med att fastställa ekonomiska mål är att

- säkerställa värdeskapande genom att styrelse och företagsledning arbetar mot långsiktiga, ambitiösa och realistiska mål
- uppnå kapitaleffektivitet genom att tydliggöra kostnaden för eget kapital
- hålla bolagens finansiella risk på en rimlig nivå
- tillförsäkra ägaren direktavkastning genom hållbara och förutsägbara utdelningar med hänsyn tagen till bolagens framtida kapitalbehov och finansiella ställning
- på ett strukturerat sätt mäta, följa upp och utvärdera bolagens lönsamhet, effektivitet och risknivå.

De ekonomiska målen beslutas av bolagsstämman och dokumenteras i stämmoprotokollet. Beslutade ekonomiska mål gäller till dess nya eller förändrade mål beslutas av bolagsstämman.

Uppdragsmål för bolag med särskilt beslutade samhällsuppdrag

För att kunna utvärdera och följa upp hur de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs fastställs i relevanta fall uppdragsmål. Syftet med att fastställa uppdragsmål för bolagen är enligt ägarpolicyn att

- säkerställa att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl
- tydliggöra kostnaden för utförandet av de särskilt beslutade samhällsuppdragen
- möjliggöra uppföljning och rapportering till riksdagen och andra intressenter
- klargöra förutsättningarna för de ekonomiska målen.

Utgångspunkter för när uppdragsmål fastställs ska vidare vara dels föremålet för bolagets verksamhet, dels verksamhetens syfte, dvs. de önskvärda effekterna av bolagets verksamhet.

Eftersom ett bolags möjligheter att utföra ett särskilt beslutat samhällsuppdrag och att generera avkastning kan vara inbördes beroende, ska uppdragsmål och ekonomiska mål i normalfallet tas fram samordnat. Då kan ambitionsnivån för uppdragsmålen vägas mot den kostnad i termer av påverkan på risk och avkastning som en viss nivå för ett uppdragsmål innebär. Uppdragsmål beslutas av bolagsstämman genom en ägaranvisning till bolaget.

För närvarande pågår ett arbete inom Regeringskansliet med att de bolag som har samhällsuppdrag även ska få uppdragsmål. De nio bolag som hittills har fått uppdragsmål genom den pågående översynen är Almi Företagspartner AB, AB Götakanalbolag, Svensk exportkredit (SEK), SOS Alarm AB, Svenska rymdaktiebolaget (SSC), Svedab AB, Swedavia AB, Swedfund AB och Systembolaget AB.

Uppföljning av mål

I ägarpolicyn anges att uppdragsmål och ekonomiska mål följs upp vid ägardialog mellan företrädare för ägaren och styrelsens ordförande där utfallet gentemot målen diskuteras, liksom eventuella åtgärder som planeras för att nå målen. Även de strategiska mål inom området hållbart företagande som styrelsen fastställt följs upp inom ramen för ägardialogen. Väsentligt förändrade förutsättningar kan aktualisera en översyn av målen.

Hållbart företagande

Bakgrund

Av ägarpolicyn framgår att de statliga företagen inom området för hållbart företagande ska agera föredömligt, vilket inkluderar ett strategiskt och transparent arbete med samarbete i fokus. Vägledande i detta arbete är internationella riktlinjer och sedan 2017 även Agenda 2030 och de globala målen för en hållbar utveckling. Bolagen ska vidare arbeta för att leva upp till internationella riktlinjer såsom Global Compact, FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter samt OECD:s riktlinjer för multinationella

företag. Det är styrelsens ansvar att integrera hållbart företagande i bolagets affärsstrategi och affärsutveckling samt fastställa strategiska mål för ett hållbart företagande. Målen ska vara få och övergripande, värdeskapande, relevanta för bolagets affärsverksamhet och hållbarhetsutmaningar samt i förekommande fall vara relevanta för bolagets särskilt beslutade samhällsuppdrag. Målen ska även vara långsiktiga, utmanande, uppföljningsbara samt tydliga och enkla att kommunicera.

Uppföljning av företagens hållbarhetsarbete

I regeringens skrivelse 2018 års redogörelse för företag med statligt ägande anges att Regeringskansliet under våren 2017 genomförde en undersökning av hur väl bolagen med statligt ägande kommunicerar sitt arbete med mänskliga rättigheter. Analysen har presenterats för bolag med statligt ägande och används för att såväl bolagsförvaltningen som bolagen ska kunna fortsätta att stärka sitt arbete med mänskliga rättigheter i linje med FN:s vägledande principer. Detta har bl.a. annat resulterat i att bolagsförvaltningen tillsammans med specialister inom mänskliga rättigheter har utvecklat en vägledning för styrelser i bolag med statligt ägande om förväntningarna på företagens arbete inom området mänskliga rättigheter samt styrelsernas roll och ansvar. Arbetet med att höja kunskapen om mänskliga rättigheter och stärka bolagens arbete inom området fortsätter under 2018.

Tidigare riksdagsbehandling

När det gäller frågor om förvaltningen av de statliga företagen och ett fortsatt arbete med hållbart företagande kan nämnas att utskottet vid flera tillfällen, senast hösten 2017 (bet. 2017/18:NU4), avstyrkt yrkanden med ett sådant innehåll. Utskottet hänvisade bl.a. till det pågående arbetet med hållbarhetsfrågor inom förvaltningen av de statliga bolagen. Vid dessa tillfällen följdes utskottets ställningstaganden upp i reservationer (M, C, L, KD).

Styrelsenominering och jämställdhet

Bakgrund

I ägarpolicyn anges att regeringen tillämpar enhetliga och gemensamma principer för en strukturerad styrelsenomineringsprocess för att säkerställa en effektiv kompetensförsörjning till de statliga bolagens styrelser. Styrelsenomineringsprocessen inom Regeringskansliet koordineras för närvarande av Näringsdepartementet. För varje bolag analyseras kompetensbehovet utifrån bolagets verksamhet, situation och framtida utmaningar, styrelsens sammansättning samt genomförda styrelseutvärderingar. I Regeringskansliets arbete med styrelsenomineringsprocessen ingår dessutom en löpande egen utvärdering av samtliga statligt ägda bolags styrelser. Därefter fastställs eventuella rekryteringsbehov, och rekryteringsarbetet inleds.

Av ägarpolicyn framgår vidare att för den statligt ägda bolagsportföljen (hel- och delägda bolag) ska andelen kvinnor respektive män i styrelserna vara

minst 40 procent. För respektive bolagsstyrelse ska följande gälla. Om bolagets styrelse har

- högst tre styrelseledamöter som bolagsstämman har valt, ska det bland dessa finnas personer av båda könen
- fyra eller fem styrelseledamöter som bolagsstämman har valt, ska det bland dessa finnas minst två personer av vardera könet
- sex–åtta styrelseledamöter som bolagsstämman har valt, ska det bland dessa finnas minst tre personer av vardera könet
- nio styrelseledamöter som bolagsstämman har valt, ska det bland dessa finnas minst fyra personer av vardera könet
- fler än nio styrelseledamöter som bolagsstämman har valt, ska det bland dessa finnas minst 40 procent av vardera könet.

Styrelsernas sammansättning

I skrivelsen 2018 års redogörelse för företag med statligt ägande redogör regeringen för förändringar som gäller styrelseledamöter fram t.o.m. maj 2018. Av redovisningen framgår bl.a. att de stämvalda styrelseledamöterna i den statliga bolagsportföljen utgjordes av 49 procent kvinnor och 51 procent män per den 1 maj 2018. Det kan jämföras med de börsnoterade bolagens styrelser med 34 procent kvinnor och 66 procent män. I samtliga bolag med statligt ägande som ingår i statistiken 2018 uppnåddes en balanserad könsfördelning, jämfört med 2017 då tre bolag inte uppnådde målsättningen. I två av dessa bolag var det övervikt av män, och i ett av dessa bolag var det övervikt av kvinnor. Andelen kvinnor som är styrelseordförande i de av staten hel- och delägda bolagen har ökat från 38 procent 2014 till 48 procent 2018, vilket kan jämföras med 9 procent hos börsbolagen.

Tidigare riksdagsbehandling

Under det föregående riksmötet avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att avskaffa kravet på minst 40 procent av vardera könet i statliga bolags styrelser (bet. 2017/18:NU4). Utskottet anförde att det framgår av statens ägarpolicy att enhetliga och gemensamma principer för en strukturerad styrelsenomineringsprocess för bolag med statligt ägande ska tillämpas och att andelen kvinnor respektive män i styrelserna ska vara minst 40 procent. En avvikande uppfattning framfördes av företrädare för Sverigedemokraterna i en reservation.

Internrevision

Bakgrund

Av ägarpolicyn framgår att börsnoterade bolag och bolag som är statligt majoritetsägda ska tillämpa Svensk kod för bolagsstyrning (Koden). Syftet med Koden är att stärka förtroendet för de svenska börsbolagen genom att främja en positiv utveckling av bolagsstyrningen i dessa bolag. Koden kompletterar lagstiftning och andra regler genom att ange en norm för god bolagsstyrning.

Enligt vad som framgår av Koden ska respektive bolags styrelse årligen utvärdera behovet av en internrevision. Vidare ska bolag med statligt ägande – i enlighet med regeringens riktlinjer för extern rapportering – upprätta en årsredovisning enligt de regler som gäller för börsnoterade bolag. Det innebär att bolagen i den årliga bolagsstyrningsrapporten ska redogöra för bolagets system för intern kontroll.

Statliga bolags arbete med internrevision

Dessa riktlinjer ska tillämpas i bolag med statligt majoritetsägande och är ett komplement till gällande redovisningslagstiftning och god redovisningssed. I övriga bolag, där staten är delägare, verkar staten i dialog med övriga ägare för att riktlinjerna ska tillämpas. Styrelserna i de statligt ägda bolagen ansvarar för att bolagens redovisning och rapportering följer gällande regelverk och dessa riktlinjer.

Vissa konkurrensfrågor

När det gäller frågan om att statliga bolag inte ska snedvrída konkurrensen på marknader kan det nämnas att de statliga bolagen, med undantag för vad som anges nedan, lyder under samma lagar som privatägda bolag. Det handlar t.ex. om aktiebolags-, årsredovisnings-, konkurrens- och bokföringslagen samt insiderlagstiftningen och lagen om offentlig upphandling. Det finns inte några särregler för bolag med statligt ägande, fränsett att Riksrevisionen har rätt att utse revisorer i de bolag som staten har ett bestämmande inflytande i och i bolag vars verksamhet regleras i författning. I bolagsordningen anges föremålet för bolagets verksamhet, vilket har sin grund i det uppdrag som riksdagen har beslutat om. De statligt ägda bolagen, liksom privatägda bolag som är verksamma inom en viss sektor, kan exempelvis också lyda under en särskild sektorslagstiftning, t.ex. postlagen (2010:1045) och lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.

De bolag med statligt ägande där staten direkt eller indirekt har ett dominerande inflytande omfattas av en reglering i konkurrenslagen (2008:579) enligt vilken Stockholms tingsrätt på talan av Konkurrensverket kan förbjuda sådana företag att i en verksamhet av kommersiell eller ekonomisk natur tillämpa ett visst förfarande om det snedvrider förutsättningarna för en effektiv konkurrens eller om det hämmar förekomsten eller utvecklingen av sådan konkurrens. Regleringen gäller även landstingsägda och kommunägda bolag. Denna reglering går utöver den som gäller för andra företag enligt konkurrenslagen.

Utöver detta ska statliga företag följa statens ägarpolicy och riktlinjer för företag med statligt ägande, vilket bl.a. innebär att bolagen ska agera långsiktigt, effektivt och lönsamt.

Förvaltningsorganisationen

Bakgrund

Bolag med statligt ägande förvaltas av Regeringskansliet eller andra statliga myndigheter. Statsministern kan med stöd av 7 kap. 5 § regeringsformen ge i uppdrag till något annat statsråd än respektive departementschef att ansvara för frågor som gäller statens företagsägande och som ställer krav på en enhetlig ägarpolitik. Regeringens principer för aktiv förvaltning och styrning av de statligt ägda bolagen omfattar därmed samtliga bolag med statligt ägande.

Den nuvarande förvaltningsorganisationen

Merparten av de bolag som Regeringskansliet förvaltar förvaltas i dagsläget av den särskilda organisation för förvaltning av bolag med statligt ägande som finns inom Näringsdepartementet. Denna organisation är särskilt inrättad för att vara specialiserad på bolagsstyrning och förvaltning. Den består dels av bolagsförvaltare som arbetar i ett antal bolagsstyrelser var och leder organisationens löpande arbete kring innehaven organiserat i bolagsgrupper, dels av specialister inom bolagsanalys, hållbart företagande, affärsjuridik och styrelserekrytering. För närvarande ansvarar näringsministern för en enhetlig ägarpolitik för bolag med statligt ägande och är ansvarigt statsråd för huvuddelen av bolagen.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande när det gäller övergripande frågor om ägande och förvaltning av statliga företag redovisas under följande rubriker:

- Skrivelsen
- Inriktningen för statens ägande av företag
- Övergripande om förvaltning av statliga företag.

Skrivelsen

Systemet med årliga redogörelser från regeringen för företag med statligt ägande baseras på ett beslut av riksdagen 1981. Som utskottet vid ett flertal tidigare tillfällen framhållit är det av stor vikt att regeringen årligen lämnar dessa redogörelser för att riksdagen ska kunna följa regeringens förvaltning av de aktuella företagen. Utskottet välkomnar att regeringen har utvecklat innehållet i den årliga skrivelsen så att riksdagen på ett bättre sätt ska kunna få en bild av utvecklingen i de statliga bolagen. Utskottet vill i sammanhanget även understryka vikten av att detta arbete fortsätter.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Inriktningen för statens ägande av företag

I motionerna 2018/19:29 (M, C, KD, L) och 2018/19:2783 (M) framförs förslag som rör de principer som bör gälla för att staten ska äga företag. I motionerna förordas bl.a. att staten endast ska äga företag i de fall där bolagets verksamhet antingen svarar mot ett samhällsuppdrag som är svårt att klara på annat sätt eller att bolaget har en viktig strategisk och säkerhetspolitisk funktion. Mot denna bakgrund vill utskottet framföra att bolag med statligt ägande ytterst ägs av svenska folket och utgör en betydande del av svenskt näringsliv. Därför ska staten vara en aktiv ägare och en professionell förvaltare så att de statligt ägda bolagen genererar en god avkastning till svenska folket. För staten som ägare är det centralt att de statliga bolagen bedriver sin verksamhet så att ett långsiktigt värdeskapande uppnås. Det är väsentligt att ge de statliga bolagen möjlighet att utvecklas, växa och med ett balanserat risktagande skapa värde för ägaren. Den aktiva förvaltningen ska ske på ett professionellt sätt med värdeskapande som ett övergripande mål.

Som utskottet inledningsvis anförde utgör staten en betydande del av det svenska näringslivet. I den statliga bolagsportföljen finns 47 hel- och delägda företag, varav två är börsnoterade. Ofta spelar bolagen en viktig roll i det svenska samhället, där de i ett flertal fall startat som affärsverk, affärsverksamhet i en myndighet eller statliga monopol. Därefter har verksamheterna bolagiserats för att bedrivas effektivt och för att öka förutsättningarna för konkurrensneutralitet på marknaden, dit nya privata aktörer vanligen sökt sig. Huvuddelen av bolagen med statligt ägande drivs på affärsmässiga grunder och verkar i dag på fullt konkurrensutsatta marknader, medan vissa bolag har samhällsuppdrag som är särskilt beslutade av riksdagen.

Vidare noterar utskottet vad regeringen anför i skrivelsen om att en ökad globalisering, teknologisk utveckling och konkurrensutsättning har förändrat förutsättningarna för ett flertal av de statligt ägda bolagen. Som en konsekvens av detta har den statligt ägda bolagsportföljen förändrats betydligt över tid. För staten som aktiv och professionell ägare ingår att pröva skälen för fortsatt statligt ägande liksom att överväga bolagens olika uppdrag och inriktning. Samhällsuppdrag i ett flertal av bolagen motiverar dock att staten även fortsättningsvis är en betydande bolagsägare.

Mot denna bakgrund ser utskottet ingen anledning att förorda att riksdagen gör några tillkännagivanden i enlighet med vad som anförts i de aktuella motionerna. Utskottet avstyrker därmed de båda aktuella motionerna i berörda delar.

Övergripande om förvaltning av statliga företag

När det gäller förvaltningen av de statligt ägda företagen vill utskottet inledningsvis påminna om Statens ägarpolicy och riktlinjer för bolag med statligt ägande 2017 (ägarpolicyen) som beslutades i december 2016. I ägar-

policyng anges, som framgår av det föregående, ramverket för bolagsförvaltningen samtidigt som förhållandet mellan ägare, styrelse och bolagsledning tydliggörs.

Utskottet ska i det följande ta ställning till ett antal motionsyrkanden som övergripande rör förvaltningen av de statliga företagen. I en motion, 2018/19:151 (SD), anförs bl.a. att de statliga bolagen som regel bör drivas enligt marknadsmässiga principer vilket leder till att statskassan stärks genom aktieutdelning. I motionen anförs även att politiker bör utöva inflytande över statens bolag med varsamhet och att god lönsamhet för bolagen bör prioriteras högt. I ett par andra motioner, 2018/19:903 (MP) och 2018/19:2543 (C) framförs olika förslag som innebär att de statliga bolagen bör styras mot att ta ett större samhällsansvar inom olika områden. I den förstnämnda motionen anförs att de statliga bolag vars intäkter kan härröras till naturresurser från Sápmi bör återföra en del av sin vinst till det samiska samhällslivet. I den sistnämnda motionen förordas ett tillkännagivande om att de statliga bolagen på ett tydligare sätt bör användas i regionalpolitiska syften, bl.a. för att förbättra service och tillföra arbetstillfällen till landsbygd och småstäder. Som framgår av det föregående har utskottet tidigare behandlat och avstyrkt motioner med liknande innebörd. Utskottet har då bl.a. framhållit att den övergripande utgångspunkten för förvaltningen av de statliga bolagen är att staten ska vara en aktiv ägare och en professionell förvaltare så att de statligt ägda bolagen genererar en god avkastning till svenska folket. En förutsättning för att de statligt ägda bolagen ska kunna bidra till ekonomisk effektivitet och konkurrenskraft i hela landet är att staten tillämpar en god bolagsstyrning. Som redovisats ska styrningen ske i enlighet med den svenska bolagsstyrningsmodellen, vilket bl.a. innebär att de statliga bolagen associationsrättsligt styrs på samma sätt som privatägda bolag med bolagsstämman som det högsta beslutande organet. Det innebär att det är styrelsen som ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av dess angelägenheter och att bolagets ledning sköter den operationella driften av bolagets verksamhet. Bolag med statligt ägande lyder alltså som utgångspunkt under samma lagar som privatägda bolag. Vidare vill utskottet framhålla att vissa bolag därtill har särskilt beslutade samhällsuppdrag. I dessa fall har riksdagen beslutat att bolaget i förekommande fall ska bedriva en verksamhet som syftar till att generera andra effekter än ekonomisk avkastning för ägaren. I den statliga bolagsportföljen finns bolag som exempelvis har i uppdrag att bidra till forskning och utveckling, läkemedelsförsörjning, kapitalförsörjning, upprätthållande av infrastruktur och att skapa meningsfulla och utvecklande arbeten åt personer med nedsatt arbetsförmåga. Utskottet ser därmed inte någon anledning att förordna några riksdagsuttalanden såsom föreslås i de nämnda motionerna.

När det gäller arbetet inom bolagsförvaltningen med att rekrytera ledamöter till styrelserna i de statliga bolagen framförs olika förslag i ett par motioner. I motion 2018/19:151 (SD) förordas ett tillkännagivande om att regeringen bör ta bort målet om att varje styrelse ska bestå av minst 40 procent av vardera könet och i motion 2018/19:1787 (S) förordas att regeringen bör verka för en

bättre geografisk representation i styrelserna. I detta sammanhang vill utskottet inledningsvis hänvisa till de riktlinjer om styrelsenomineringsprocessen som finns i ägarpolicyn. Där framgår bl.a. att utgångspunkten för varje nominering av en styrelseledamot ska vara kompetensbehovet i respektive bolagsstyrelse. Det är, enligt ägarpolicyn, vidare viktigt att styrelsens sammansättning är sådan att styrelsen alltid har en sådan branschkunskap eller annan kompetens som är direkt relevant för bolaget, även när bolaget utvecklas och omvärlden förändras. För att en person ska komma i fråga för ett styrelseuppdrag uppges att det fordras en hög kompetens inom bolagets affärsverksamhet, affärsutveckling, branschkunskap, finansiella frågor, hållbart företagande eller inom andra relevanta områden. Här kan också nämnas att förvaltningsorganisationen inom Näringsdepartementet har egna styrelserekryterare vars uppgift bl.a. är att utvärdera styrelserna för bolagen med statligt ägande och ta fram förslag på ordförande och övriga ledamöter. Ägarpolicyn innehåller även flera krav inom jämställdhetsområdet som ägaren inom ramen för förvaltningen ställer på de statligt ägda bolagen. Här berörs t.ex. arbetet med styrelserekrytering, som syftar till att säkerställa en jämställd sammansättning av de statliga bolagens styrelser. Det framgår exempelvis att enhetliga och gemensamma principer för en strukturerad styrelsenomineringsprocess för bolag med statligt ägande ska tillämpas och att andelen kvinnor respektive män i styrelserna ska vara minst 40 procent. I Regeringskansliets arbete med styrelsenomineringsprocessen kan nämnas att det också ingår en löpande utvärdering av samtliga statligt ägda bolags styrelser. Mot denna bakgrund avser utskottet att inte förorda några tillkännagivanden när det gäller vilken kompetens och sammansättning som de statliga bolagens styrelser bör ha.

Vad gäller utvecklingen av regeringens arbete med hållbart företagande i förhållande till de statliga bolagen kan utskottet konstatera att ägarpolicyn i dag uppställer en rad krav inom området. Bolagen ska t.ex. agera föredömligt när det gäller hållbart företagande och i övrigt agera på ett sådant sätt att de får offentligt förtroende. Det framgår även att internationella riktlinjer, Agenda 2030 och de globala målen för en hållbar utveckling är vägledande för detta arbete. Utskottet har mot denna bakgrund vid upprepade tillfällen avstyrkt motionsyrkanden – liknande de som framförs i motion 2018/19:2783 (M) – om att hållbarhetsarbetet inom förvaltningen av de statliga bolagen bör fortsätta. Utskottet ser även denna gång inget behov att ta några initiativ på området genom att tillstyrka några sådana förslag.

I motion 2018/19:986 (M) förordas ett tillkännagivande om statliga bolags verkställande direktörer inte bör ägna sig åt politisk opinionsbildning. Som redovisats har utskottet vid flera tidigare tillfällen behandlat och avstyrkt motionsyrkanden med liknande förslag. Här vill utskottet åter framhålla att statligt ägda bolag liksom aktiebolag som ägs av andra är underkastade regelsystemet i aktiebolagslagen (2005:551). Det betyder att även ett statligt ägt bolag är en självständig juridisk person, där det högsta beslutande organet är bolagsstämman, vid vilken aktieägarna kan utöva sin rätt att besluta i bolagets angelägenheter. Enligt aktiebolagslagen ansvarar styrelsen för

bolagets organisation och förvaltningen av dess angelägenheter och ska, liksom bolagets ledning, se till bolagets bästa. Det är styrelsen som utser bolagets verkställande direktör och som gör bedömningen av hans eller hennes övriga uppdrag. Utskottet vill emellertid påpeka att det, som utskottet även vid tidigare tillfällen framhållit, är viktigt att de statliga företagen präglas av öppenhet och föredömlighet och agerar på ett sätt så att de får allmänhetens förtroende.

När det avslutningsvis handlar om det tillkännagivande som förordas i motion 2018/19:2331 (MP) om att vissa statliga bolag bör ha i uppdrag att ha en fungerande internrevision, avser utskottet inte att ställa sig bakom några sådana initiativ. Utskottet kan konstatera att de statliga bolagen styrs utifrån tydliga principer på extern rapportering och transparens och att det därmed inte finns något sådant behov.

Utskottet avstyrker därmed alla motioner som är aktuella i avsnittet i berörda delar.

Förvaltningen av vissa statligt ägda företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om nya ekonomiska mål för SJ AB, om förvaltningen av Sveaskog AB och om uppdrag och mål för vissa andra statliga företag. Utskottet hänvisar bl.a. till de grundläggande principerna för förvaltningen av statliga företag.

Jämför reservation 4 (SD, V), 5 (V), 6 (SD), 7 (V) och 8 (SD) samt särskilt yttrande 1 (SD), 2 (V), 3 (SD) och 4 (KD).

Motionerna

Almi Företagspartner AB

I motion 2018/19:930 av Sten Bergheden (M) konstateras att många av de som funderar på att starta eget företag vänder sig till det statligt ägda Almi Företagspartner AB för stöd och hjälp med finansiering. Motionären framhåller att villkoren för Almis lån dock inte är särskilt fördelaktiga jämfört med ett vanligt banklån och anser att amorterings- och räntevillkoren bör ändras för att stimulera framväxten av nya företag (yrkande 2).

I motion 2018/19:1733 av Mats Green (M) anges att det statliga bolaget Almi Företagspartner AB har som uppgift att verka för fler och växande företag och att insatserna ska vara kompletterande. Av motionen framgår att riksdagen bör tydliggöra bolagets kompletterande roll och att det bör samverka med andra aktörer för att skapa möjligheter för fler och växande företag (yrkande 2).

I kommittémotion 2018/19:160 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) anförs vidare att investeraravdraget är ett bra verktyg för att styra riskkapital

mot mindre företag. För att öka intresset för avdraget vill motionärerna att det statligt ägda Almi Företagspartner AB i högre grad än vad som nu är fallet ska bjuda in allmänheten att investera i de företag som man avser att investera i, vilket i sin tur medför rätt till investeraravdrag (yrkande 6).

AB Göta kanalbolag

Av motion 2018/19:2317 framgår att Rebecka Le Moine (MP) anser att renoveringsprojektet Göta kanal 2.0 bör innefatta att värna och hjälpa den internationellt hotade ålen när den tar sig mellan Vättern och Östersjön.

LKAB

Eric Palmqvist m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2018/19:157 att Sverige måste driva en mer aktiv gruvpolitik och att staten och gruvnäringen har ett gemensamt intresse av att stimulera och bidra till gruvnäringens tillväxt. En del i en mer aktiv gruvpolitik är enligt motionärernas mening att det statligt ägda LKAB får ändrade ägardirektiv med ett tydligare fokus på prospektering (yrkande 3).

Saminvest AB

Av motion 2018/19:2487 yrkande 7 av Per Åsling (C) framgår att bolaget Inlandsinnovation AB (som sedan 2017 är dotterbolag till Saminvest AB) bör ges ett uppdrag att återuppta sin verksamhet och aktivera de statliga medel om 2 miljarder kronor riskvilligt kapital som tidigare tillförts.

SJ AB

I kommittémotion 2018/19:153 av Charlotte Quensel m.fl. (SD) påpekas att det trots att de finansiella målen för SJ AB reviderades för ett antal år sedan finns problem med låg tågstandard och trafikneddragningar. Motionärerna menar att avkastningskravet därför bör sänkas och begär därmed ett tillkännagivande från riksdagen om att regeringen bör se över de ekonomiska målen för SJ så att avkastningskravet sänks.

I partimotion 2018/19:1762 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) påpekas att SJ AB:s avkastningskrav leder till ett starkt fokus på att skapa vinst, vilket i sin tur gör att resenärernas behov prioriteras ned. Avkastningskravet missgynnar även den regionala utvecklingen, eftersom SJ tvingas prioritera bort lågtrafikerade sträckor. Regeringen bör enligt motionen därför återkomma med ett förändrat avkastningskrav för SJ senast till bolagsstämman 2020 (yrkande 4).

Sveaskog AB

I kommittémotion 2018/19:148 av Charlotte Quensel m.fl. (SD) anför att Sveaskog bör ompröva sitt beslut att skapa s.k. buffertzoner runt Tivedens nationalpark samt att Sveaskog inte bör skapa ännu fler buffertzoner runt andra

naturreservat. Sådana buffertzoner kan enligt motionärerna påverka skogsägare och enskilda skogsbrukare negativt.

När det gäller förvaltningen av Sveaskog anför Dennis Dioukarev (SD) i motion 2018/19:633 regeringen bör kräva att Sveaskog avyttrar sitt innehav i bolaget Sunpine som producerar förnybar diesel baserad på tallolja (HVO). Motionären anför att användning av HVO genererar mer utsläpp än användning av motsvarande fossil diesel.

I kommittémotion 2018/19:669 framför Elin Segerlind m.fl. (V) att staten bör bedriva ett aktivt förvaltningskap över sina skogsområden och samla det statliga ägandet av skogsområden i ett bolag. Det nya skogsbolaget bör enligt motionärerna ha ett hållbart brukande av skogens resurser, inte avkastning, som främsta mål (yrkande 8).

Maria Gardfjell m.fl. (MP) framför i kommittémotion 2018/19:2315 bl.a. att miljökraven på Sveriges största skogsägare Sveaskog bör höjas. Bolaget bör enligt motionärerna dels öka andelen hyggesfritt skogsbruk, dels få ett tydligt uppdrag om att arbeta för att uppnå miljömålen (yrkande 5).

I motion 2018/19:2331 framför Rebecka Le Moine (MP) att Sveaskog AB bör få ett allmänt uppdrag som tydligare beskriver de allmännyttiga målen såsom att uppnå det nationella miljömålet Levande skogar och att detta prioriteras framför det marknadsorienterade målet (yrkande 1). I motionen uppges vidare att de naturvärdesinventeringar som görs när skog avverkningsplaneras inte offentliggörs. Motionären menar att man borde göra det för att tydliggöra motiven till hur ett tidigare naturvårdsklassat område kan bedömas som produktionsskog (yrkande 2). Motionären menar även att minst 20 procent av den produktiva skogsmarken i Sveaskogs innehav bör skyddas per skogsregion (yrkande 3).

Vattenfall AB

Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S) framhåller i motion 2018/19:1068 att det av stor vikt att staten tar ett stort ansvar för att stimulera framväxten av klimatsmart energiframställning. Motionärerna anför att detta kan åstadkommas bl.a. genom det statliga ägandet av Vattenfall AB.

I kommittémotion 2018/19:142 av Charlotte Quensel m.fl. (SD) framhålls att Vattenfall AB:s uppdrag bör ses över för att bolagets strategi när det gäller förnybar energi ska kunna anpassas efter rådande förhållanden på den svenska och europeiska energimarknaden. Motionärerna framhåller dessutom att Vattenfall även bör flytta fokus från expansion i utlandet till att värna den svenska elförsörjningen ur ett långsiktigt perspektiv (yrkande 1). Motionärerna anför vidare att riksdagen bör uppmana regeringen att ge Vattenfall AB i ägardirektiv att stoppa en förtida avveckling av kärnkraftsreaktorerna Ringhals 1 och 2 (yrkande 2). I motionen framförs vidare att Vattenfall inte ska åläggas några restriktioner för att planera, förbereda eller bygga ny kärnkraft (yrkande 3).

Vissa kompletterande uppgifter

Almi Företagspartner AB

Bakgrund

Almi Företagspartner AB ska enligt ägaranvisningen för 2018 bidra till att utveckla och kommersialisera kunskapsintensiva affärsidéer och erbjuder bl.a. särskilt anpassade finansieringsformer för utveckling av innovationsprojekt. Bolaget ska vidare eftersträva att samverka med privata aktörer i sitt uppdrag. Bolaget ska också samverka med relevanta myndigheter, statliga bolag och organisationer vars syfte är att stödja företagsutveckling och internationalisering av svenskt näringsliv.

Almis företagslån

Almi erbjuder fyra olika lån för företag i tidiga skeden: företagslån, mikrolån, innovationslån och exportfinansiering. Lånen är enligt bolaget marknadskompletterande och riktas till företag med upp till 250 anställda i alla branscher. Utgångspunkten för att ett lån ska beviljas är att sökanden inte kan hitta finansiering på annat håll, t.ex. genom bank, utan behöver ytterligare en finansiär. Ett lån från Almi kan exempelvis beviljas för en marknadssatsning, produktutveckling eller en investering i produktionsutrustning.

För att kompensera för den högre risken och för att inte konkurrera med bankerna tar Almi ut en ränta som ligger över genomsnittlig bankränta. Amorteringar på lånet kan dock anpassas efter företagets utveckling och ekonomiska situation.

Tidigare riksdagsbehandling

Ett motionsyrkande om att Almi i högre grad än i dag bör bjuda in allmänheten att investera i de företag som Almi avser att investera i avstyrktes av utskottet våren 2018 (bet. 2017/18:NU12). Utskottet framhöll i sitt ställningstagande bl.a. bolagets marknadskompletterande roll. Företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet reserverade sig mot beslutet.

Även motionsyrkanden om en förändring av villkoren för de lån som tillhandahålls av Almi har behandlats tidigare och avstyrkts av ett enigt utskott, senast våren 2018 (bet. 2017/18:NU12). Även i dessa fall hänvisade utskottet bl.a. till bolagets marknadskompletterande roll.

AB Göta kanalbolag

Bakgrund

AB Göta kanalbolag (Kanalbolaget) är ett statligt helägt bolag som driver och förvaltar Göta kanal så att dess värde som kulturhistoriskt byggnadsverk och turistattraktion bevaras. Riksdagen beslutade 1992 att Kanalbolaget ska äga kanalfastigheten för att säkerställa ett bidrag till kostnaderna för drift av kanalen (prop. 1991/92:134, bet. 1991/92:NU33, rskr. 1991/92:351). Av beslutet framgår även att det är en statlig angelägenhet att kanalen upprustas och drivs

så att dess värde som kulturhistoriskt byggnadsverk och turistattraktion kan bevaras.

Upprustning av Göta kanal

Kanalbolaget fattade 2015 beslut om att påbörja ett omfattande renoveringsprojekt av Göta kanal, vilket benämns som Göta kanal 2.0. Staten har under flera år, med start i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 24) anslagit medel till upprustningen av kanalen.

Renoveringsprojekt planeras att pågå fram till 2020 och innebär att stora delar av den ursprungliga kanalkonstruktionen ska upprustas. Enligt Kanalbolaget innefattar projektet de mest omfattande renoveringsinsatserna som genomförts sedan kanalen invigdes 1832. Kanalbolaget uppger att projektet är en förutsättning för att kunna fortsätta svara upp mot samhällsuppdraget att bevara det kulturhistoriska byggnadsverket Göta kanal.

LKAB

Bakgrund

Enligt 3 § i LKAB:s bolagsordning ska föremålet för bolagets verksamhet vara att eftersöka, utvinna och förädla mineraliska tillgångar samt att bedriva därmed förenlig verksamhet.

Tidigare riksdagsbehandling

Hösten 2017, vid utskottets behandling av 2017 års redogörelse för företag med statligt ägande (bet. 2017/18:NU4), avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att LKAB:s ägardirektiv bör ha tydligare fokus på prospektering. Utskottet uttalade att detta var en fråga som rör bolagets operativa verksamhet och inte en fråga för riksdagen att avgöra. Utskottet såg därför ingen anledning att göra något tillkännagivande i enlighet med vad motionärerna anförde. I betänkandet framförde företrädare för Sverigedemokraterna en avvikande uppfattning i en reservation.

Saminvest AB

Bakgrund

Det statligt helägda bolaget Saminvest AB bildades 2016 och ska genom indirekta investeringar (investeringar i fonder) finansiera innovativa företag med hög tillväxtpotential. Fonderna ska vara privat förvaltade av i första hand nya team på den s.k. venture capital-marknaden, och Saminvest ska investera i fonderna tillsammans med privat kapital. Vidare ska Saminvest ansvara för en ansvarsfull hantering och avveckling av de investeringar i dotterbolagen Inlandsinnovation och Fouriertransform som redan är gjorda. Saminvests fondinvesteringar finansieras av kapital från de statligt ägda bolagen Inlandsinnovation och Fouriertransform vilka tillfördes Saminvest den 1 januari 2017 som dotterbolag. Dotterbolagen, vilka primärt gjort direktinvesteringar i

onoterade företag, har upphört att nyinvestera, och Saminvest ansvarar för avvecklingen av verksamheterna. Regeringen har gett Saminvest en ägaranvisning för dess huvudsakliga uppdrag, vilken beslutades om vid en extrastämma den 13 januari 2017.

Saminvests verksamhetsinriktning

Våren 2016 antog riksdagen regeringens proposition Staten och kapitalet – struktur för finansiering av innovation och hållbar tillväxt (prop. 2015/16:110, bet. 2015/16:NU23). I propositionen föreslogs att ett nationellt statligt ägt utvecklingsbolag ska inrättas (Saminvest AB). Bolaget ska bedriva finansieringsverksamhet med inriktning mot innovativa företag med hög tillväxtpotential genom marknadskompletterande indirekta investeringar. Utskottet ansåg att ett dylikt fond-i-fond-upplägg kommer att främja det privata utbudet av riskkapital, och volymerna av riskvilligt utvecklingskapital förutses öka när statliga medel växlas upp med privata. Statens del av fondkapitalet finansieras av befintliga medel inom de statligt ägda bolagen Fouriertransform AB och Inlandsinnovation AB. Den nya lagen trädde i kraft den 1 januari 2017, och Saminvest AB startade sin verksamhet under 2017.

Tidigare riksdagsbehandling

När det gäller inriktningen på Saminvests verksamhet kan nämnas att utskottet vid tidigare tillfällen, senast hösten 2017 (bet. 2017/18:NU4), behandlat motionsyrkanden om att bolaget ska driva de avvecklade statliga bolagen Fouriertransforms och Inlandsinnovations tidigare inriktningar. Utskottet hänvisade vid samtliga tillfällen till hur den nya strukturen för statligt riskkapital ser ut. Yrkandena följdes upp i reservationer av företrädare i utskottet för Kristdemokraterna.

SJ AB

Bakgrund

SJ AB bildades 2001 i samband med bolagiseringen av affärsverket Statens Järnvägar och ägs till 100 procent av staten. SJ är den största operatören av persontrafik på järnväg i Sverige, och tågtrafiken i koncernen bedrivs främst inom moderbolaget SJ AB samt i dotterbolagen Stockholmståg, SJ Norrlandståg och SJ Götalandståg. SJ är huvudsakligen verksamt på marknaden för interregionala och långväga resor. Bolaget verkar inom två typer av trafik, kommersiell trafik och avtalstrafik (som upphandlas i konkurrens av Trafikverket eller av regionala trafikmyndigheter). SJ driver både kommersiell trafik och avtalstrafik på affärsmässiga grunder i konkurrens med andra tågoperatörer samt med bil, flyg och buss. Bolaget har inget samhällsuppdrag som riksdagen har beslutat om.

Ekonomiska mål

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 24 s. 55) lämnade regeringen en återrapport om SJ AB och riksdagens tillkännagivande från

hösten 2015 om förvaltningen av SJ (bet. 2015/16:NU4). I tillkännagivandet framhöll utskottet att regeringen bör omvärdera sina prioriteringar till SJ AB och att regeringen inom ramen för SJ AB:s ekonomiska mål bör agera på ett mer ansvarsfullt sätt.

I återrapporten anförde regeringen att SJ under senare år uppvisat en god utveckling ur såväl ett verksamhetsmässigt som ett ekonomiskt perspektiv. Under den senaste femårsperioden har bolaget investerat knappt 3 miljarder kronor i verksamheten. Till följd av bolagets goda konkurrensförmåga och marknadens tillväxt har investeringarna samt de utdelningar som gjorts till ägaren ändå inte medfört att bolagets skuldsättning nått målintervallet. Regeringen konstaterade vidare att investeringsplanen om totalt ca 9 miljarder kronor, som omfattar en total uppgradering av X 2000-flottan, inköp av nya snabbtåg samt renovering av nattågsflottan, på ett par års sikt bedöms medföra att SJ AB:s kapitalstruktur blir i enlighet med ägarens mål. Regeringen avsåg därför inte att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av tillkännagivandet. I och med denna redovisning ansåg regeringen att tillkännagivandet var färdigbehandlat. Utskottet hade ingen annan uppfattning (bet. 2017/18:NU1).

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen, senast hösten 2017 (bet. 2017/18:NU4), avstyrkt motionsyrkanden om ett förändrat avkastningskrav för SJ. Utskottet har vid dessa tillfällen påmint bl.a. om de ekonomiska mål som tidigare antagits på SJ:s bolagsstämma och om bakgrunden till varför staten fastställer ekonomiska mål för vissa statliga bolag. När frågan behandlades av riksdagen senast framfördes andra uppfattningar i en reservation och två särskilda yttranden av företrädare för Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet.

Sveaskog AB

Bakgrund

Sveaskog AB är Sveriges största skogsägare och förvaltar totalt ca 4 miljoner hektar mark. Bolagets skogsinnehav är spritt över hela Sverige men har sin tyngdpunkt i norra Sverige. Riksdagen fattade våren 2010 beslut om förändrat uppdrag för Sveaskog AB (prop. 2009/10:169, bet. 2009/10:NU22). Innebörden av beslutet är att bolagets verksamhet ska bedrivas på affärsmässig grund och generera marknadsmässig avkastning. Bolaget ska vara en oberoende aktör med kärnverksamhet inom skogsbruk utan egna stora intressen som slutanvändare av skogsråvara. Sveaskog bör också kunna bedriva närliggande verksamhet om det bidrar till att öka bolagets avkastning.

Vissa verksamhetsfrågor

Med anledning av ett motionsyrkande om s.k. buffertzoner runt nationalparker kan det nämnas att detta, enligt Sveaskog, handlar om att bolaget tillämpar

anpassad avverkning i områden runt Tivedens nationalpark med högt socialt värde, exempelvis kring infartsvägar till nationalparken samt ridvägar. Här anpassas avverkningen efter hur terrängen ser ut och efter de önskemål som framkommit om att man som besökare ska uppleva att man åker genom en skog på väg mot Tivedens nationalpark. Tivedens nationalpark uppges ha stor betydelse för ett flertal kommuner och deras invånare, vilket har föranlett bolaget att, efter samråd med berörda intressenter, tillämpa denna form av avverkning där.

När det gäller frågan huruvida Sveaskog redovisar sina naturvärdesbedömningar eller inte uppger bolaget att det på sin webbplats redovisar alla sådana bedömningar som skickats in till Skogsstyrelsen och godkänts efter den 1 januari 2017.

Tidigare riksdagsbehandling

När det gäller frågan om hur Sveaskog tillämpar anpassad avverkning runt naturreservat kan nämnas att utskottet vid ett flertal tillfällen, senast hösten 2017 (bet. 2016/17:NU4), med hänvisning till hur de statliga bolagen styrs avstyrkt yrkanden om att bolaget ska upphöra med sådan avverkning. Yrkandena följdes upp i reservationer av företrädare för Sverigedemokraterna. Ett enigt utskott avstyrkte vid nyss nämnda tillfälle även ett motionsyrkande om att Sveaskog bör avyttra sitt ägande i bolaget Sunpine.

Riksdagen har vidare vid flera tidigare tillfällen avslagit motionsyrkanden som innehåller förslag om att det statliga ägandet av skog bör samlas i ett bolag. Så skedde senast hösten 2017 (bet. 2017/18:NU4), bl.a. mot bakgrund av vad utskottet anförde om Sveaskogs uppdrag. I utskottets betänkande framfördes en avvikande uppfattning i en reservation av företrädare för Vänsterpartiet.

Vattenfall AB

Bakgrund

Riksdagen beslutade i juni 2010 att godkänna att uppdraget för Vattenfall skulle förtydligas i enlighet med vad regeringen hade föreslagit (prop. 2009/10:179, bet. 2009/10:NU23). Detta innebär att Vattenfall ska generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget tillhör ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. I betänkandet framhöll utskottet att en ledande position i koldioxideffektiv teknik och hållbar energiproduktion är en viktig komponent för framtida värdeskapande för Vattenfall.

Som en följd av riksdagens beslut antogs en ny bolagsordning för Vattenfall vid en extra bolagsstämma i augusti 2010. Enligt denna (3 §) är föremålet för bolagets verksamhet att generera en marknadsmässig avkastning genom att direkt eller genom dotter- och intressebolag

- affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion,

- tillhandahålla och bedriva handel med produkter och tjänster inom områden som befrämjar, stöder eller kompletterar energiverksamheten, företrädesvis inom data- och telekommunikationsområdena samt abonnemangsrelaterade produkter och tjänster,
- bedriva entreprenad- och konsultverksamhet inom främst energiområdet,
- äga och förvalta dels fastigheter, dels aktier och andra värdepapper med anknytning till nämnda verksamheter,
- för koncernens räkning bedriva kapital- och likviditetsförvaltning samt handel med värdepapper,

samt att bedriva därmed förenlig verksamhet.

Ekonomiska mål

Vid en extra bolagsstämma i december 2017 beslutades nya ekonomiska mål för Vattenfall. Enligt bolaget möjliggör de nya målen ökade investeringar i förnybara energislag och bidrar till bolagets långsiktiga mål att bli fossilfritt inom en generation. De nya målen innebär bl.a. ett lägre avkastningskrav och att nettoskuldssättningsgraden har tagits bort.

Vissa kärnkraftsreaktorer

Mot bakgrund av marknadsförutsättningarna och ökade kostnader fattade Vattenfall våren 2015 ett inriktningsbeslut om en förtida stängning av Ringhals kärnkraftsreaktorer 1 och 2 under perioden 2018–2020. Ett formellt beslut om stängning har senare tagits av Ringhals styrelse.

Mål för energipolitiken

Våren 2018 antog riksdagen regeringens proposition Mål för energipolitiken (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22). I propositionen föreslog regeringen ett mål för energipolitiken med innebörden att elproduktionen 2040 ska vara 100 procent förnybar. I anslutning till detta slog regeringen även fast att detta mål inte ska ses som ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft, och att det inte heller innebär att kärnkraftverk kan stängas med politiska beslut. I propositionen redovisas att kärnkraften ska bära sina egna kostnader, och principen om att kärnkraften inte ska subventioneras består. Även övriga principer från proposition 2008/09:163 (som genomfördes med prop. 2009/10:172) kvarstår. Det innebär bl.a. att

- avvecklingslagen har avskaffats och kommer inte att återinföras
- kärnkraftsparentesen är förlängd genom att inom ramen för maximalt tio reaktorer tillåta nybyggnation på befintliga platser
- tillstånd kan ges för att successivt ersätta nuvarande reaktorer i takt med att de når sin ekonomiska livslängd
- tillstånd för nya reaktorer kommer att prövas enligt lagstiftningens krav på bästa tillgängliga teknik
- något statligt stöd för kärnkraft, i form av direkta eller indirekta subventioner, inte kan påräknas.

Vattenfalls utveckling i förhållande till EU:s 2020-mål

I samband med att Vattenfalls uppdrag förtydligades 2010 uttalade utskottet vikten av att regeringen fortlöpande informerar riksdagen om Vattenfalls utveckling och verksamhet med EU:s 2020-mål som referenspunkt. 2015 konstaterade Riksrevisionen att regeringens återrapportering inte i tillräcklig omfattning behandlat bolagets strategier, utveckling och bidrag till EU:s 2020-mål (RiR 2015:6). Regeringen återrapporterar därefter om Vattenfalls utveckling i den årliga skrivelsen till riksdagen. I skrivelsen för 2018 redovisas bl.a. att Vattenfall har tagit fram en strategi för minskade koldioxidutsläpp som bl.a. innebär följande:

- Vattenfalls koldioxidutsläpp ska sänkas till noll.
- I dialog med leverantörerna ska Vattenfall arbeta för minskade utsläpp.
- Vattenfall ska göra det möjligt för sina kunder att nå sina klimatmål.
- Bolaget ska genom elektrifiering utveckla fossilfria lösningar för energiintensiv industri och transporter.

Vidare uppges att Vattenfall ska fortsätta att växa inom området förnybar energi genom att utveckla, förvärva och delta i upphandlingar av land- och havsbaserade vindkraftsparker samt dra nytta av kunskap och erfarenhet inom både byggande och drift av vindkraft. Av redovisningen framgår att bolaget även avser att bygga upp en ny verksamhet med fokus på solcellsteknik och batterilagring för integrering av förnybar elproduktion.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden med förslag om dels en översyn av Vattenfalls uppdrag mot bakgrund av bl.a. ändrade förhållanden på den svenska och den europeiska energimarknaden, dels att Vattenfall inte ska åläggas några restriktioner för att planera, förbereda eller bygga ny kärnkraft, avstyrktes av utskottet senast hösten 2017 (bet. 2017/18:NU4). Utskottet framhöll i sitt ställningstagande att det inte finns några skäl för riksdagen att ta initiativ för att ändra Vattenfalls uppdrag. Vidare kan nämnas att utskottet våren 2018, i samband med behandlingen av regeringens proposition Energipolitikens inriktning (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22), avstyrkte motionsyrkanden om en långsiktig satsning på kärnkraft. Utskottet hänvisade till de nya målen för energipolitiken. Företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet reserverade sig mot utskottets beslut i båda fallen.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande när det gäller förvaltningen av vissa statliga företag redovisas under följande rubriker:

- Ekonomiska mål för SJ AB
- Genomförande av ett förändrat avkastningskrav för SJ AB

- Förvaltningen av Sveaskog AB m.m.
- Uppdrag och mål för vissa statliga företag.

Ekonomiska mål för SJ AB

I motionerna 2018/19:153 (SD) och 2018/19:1762 (V) förordas tillkännagivanden om förändringar av SJ AB:s ekonomiska mål. Som framgår av det föregående har utskottet vid flera tidigare tillfällen avstyrkt identiska motionsyrkanden om en förändring av de ekonomiska målen för SJ, senast hösten 2017. Utskottet har påmint om att en viktig utgångspunkt när de ekonomiska målen för de statliga bolagen fastställs är ägarens kostnad för eget kapital. Det är denna kostnad som ytterst avgör om staten som ägare får en rimlig och marknadsmässig kompensation för det risktagande som ägandet i ett bolag innebär. Utskottet har också framhållit att för lönsamhetsmålet är kostnaden för eget kapital ett golv, eftersom en avkastning som systematiskt understiger kapitalkostnaden innebär att värde förstörs för staten som ägare. Utskottet påminde samtidigt bl.a. om de ekonomiska mål som antogs vid SJ:s bolagsstämma i april 2014. Utskottet ser ingen anledning att ändra uppfattning i denna fråga och avstyrker därmed de båda motionerna i berörda delar.

Genomförande av ett förändrat avkastningskrav för SJ AB

Utskottet avser inte att förordas något tillkännagivande om att ett förändrat avkastningskrav för SJ AB bör vara genomfört senast vid SJ:s bolagsstämma 2020.

Därmed avstyrks motion 2018/19:1762 (V) i denna del.

Förvaltningen av Sveaskog AB m.m.

I motionerna 2018/19:2315 (MP) och 2018/19:2331 (MP) förordas olika tillkännagivanden om Sveaskogs uppdrag och mål. Till exempel anser motionärerna att bolaget bör få ett ändrat uppdrag för att kunna uppnå de nationella miljömålen och skydda en del av skogsinnehavet. Utskottet vill påminna om att Sveaskog i enlighet med det uppdrag som riksdagen beslutade om 2010 ska bedriva sin verksamhet på affärsmässig grund och generera marknadsmässig avkastning. Bolaget ska enligt uppdraget vara en oberoende aktör med kärnverksamhet inom skogsbruk utan egna stora intressen som slutanvändare av skogsråvara. Sveaskog bör också kunna bedriva närliggande verksamhet om det bidrar till att öka bolagets avkastning. Några skäl för att riksdagen ska ändra detta uppdrag ser inte utskottet.

Vidare föreslås i motion 2018/19:669 (V) att det statliga ägandet av skog ska samlas i ett bolag med hållbart brukande som främsta mål. Utskottet kan här konstatera att riksdagen tidigare, som redovisats, vid flera tillfällen behandlat identiska motionsyrkanden om att samla det statliga ägandet av skog i ett bolag. Utskottet har vid dessa tillfällen avstyrkt motionsyrkandena och i sammanhanget redovisat uppdraget för Sveaskog och hur bolagets verksamhet

bedrivs. Utskottet kan inte se någon anledning till att riksdagen nu skulle inta någon annan ståndpunkt när det gäller den nämnda motionen.

I motionerna 2018/19:148 (SD) och 2018/19:633 (SD) framförs olika förslag som rör Sveaskogs verksamhet. Förslagen handlar dels om bolagets avverkningsstrategier runt Tivedens nationalpark, dels om Sveaskogs deläggande i företaget Sunpine AB. Även i motion 2018/19:2331 (MP) förordas ett tillkännagivande om Sveaskogs verksamhet, nämligen att bolaget bör offentliggöra de naturvårdsinventeringar som görs i samband med avverkningsplaner. Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat motionsyrkanden om Sveaskogs verksamhet och framhållit att frågor som rör bolagets verksamhet inte är något som riksdagen bör uttala sig om. Utskottet vidhåller denna uppfattning och vill påminna om att Sveaskog är ett statligt ägt bolag som agerar på marknadsmässiga villkor och att det är bolagsledningen som ansvarar för frågor som rör den löpande verksamheten och operativa beslut. När det gäller de naturvårdsbedömningar som avses i en av de aktuella motionerna noterar utskottet att sådana som skickats in till Skogsstyrelsen, och godkänts efter den 1 januari 2017, redovisas på bolagets webbplats. Utskottet ser följaktligen inga skäl till att riksdagen ska agera i dessa frågor.

Därmed avstyrker utskottet samtliga aktuella motioner i berörda delar.

Uppdrag och mål för vissa statliga företag

I det följande ska utskottet ta ställning till olika motionsyrkanden som rör vissa av de övriga företag som finns i den statliga bolagsportföljen. När det till att börja med gäller det statligt ägda Almi Företagspartner AB förordas tillkännagivanden som rör bolagets uppdrag och verksamhet i motionerna 2018/19:160 (SD), 2018/19:930 (M) och 2018/19:1733 (M). Förslagen rör på vilket sätt Almi attraherar investerare, villkoren för de företagslån som bolaget ger ut och hur företaget samarbetar med andra aktörer. I samtliga motioner framhålls vikten av att staten möjliggör alternativa finansieringslösningar för små och medelstora företag, särskilt i uppstartsfasen. Det är en uppfattning som utskottet delar. Utskottet kan i detta sammanhang konstatera att Almi fyller en marknadskompletterande roll genom att bidra till att förstärka utbudet av lån till små och medelstora företag. De låneprodukter som tillhandahålls fyller i många avseenden samma funktion som en bankgaranti genom att lånen kompletterar ett banklån till den del som saknar säkerhet. På vilket sätt bolaget i övrigt bedriver sin verksamhet är en fråga för bolagets styrelse och ledning. Utskottet menar att det inte finns något behov för riksdagen att göra några tillkännagivanden såsom förordas i de aktuella motionerna.

När det handlar om det statliga gruvbolaget LKAB förordas i motion 2018/19:157 (SD) ett tillkännagivande om att LKAB bör få ett reformerat ägardirektiv med tydligare fokus på prospektering. Utskottet har vid flera tidigare tillfällen uttalat att prospektering är en fråga som rör bolagets operativa verksamhet och inte är en fråga för riksdagen att avgöra. Utskottet vidhåller denna uppfattning och ser heller ingen anledning att föreslå att

bolagets uppdrag bör ändras. Utskottet är därmed inte berett att förorda något tillkännagivande i enlighet med vad motionärerna begär.

Denna ståndpunkt intar utskottet även när det gäller förslaget i motion 2018/19:2317 (MP) om att AB Göta kanalbolag bör ta hänsyn till ålen i samband med renoveringen av Göta kanal. Utskottet avser därmed inte att förorda att riksdagen gör något tillkännagivande i enlighet med vad som framförs i den aktuella motionen.

I motion 2018/19:2487 (C) begärs ett tillkännagivande bl.a. om att Inlandsinnovation AB:s verksamhet bör återupptas. Som redovisats beslutade riksdagen under den förra mandatperioden om en ny struktur för statligt riskkapital. Utskottet vill påminna om att denna nya struktur innebär att ett nationellt statligt ägt utvecklingsbolag – Saminvest AB – har inrättats för att bedriva finansieringsverksamhet med inriktning mot innovativa företag med hög tillväxtpotential genom marknadskompletterande indirekta investeringar. Statens del av fondkapitalet i det nya bolaget finansieras av befintliga medel inom de statligt ägda bolagen Fouriertransform AB och Inlandsinnovation AB. Dessa två bolag blev i och med den nya strukturen dotterbolag till Saminvest och kommer på sikt att avvecklas. Utskottet anser att det mot denna bakgrund inte finns någon anledning att gå motionären i fråga tillmötes och förorda något tillkännagivande på området.

Vidare begärs tillkännagivanden om Vattenfall AB:s uppdrag och mål i motionerna 2018/19:142 (SD) och 2018/19:1068 (S). I den förstnämnda motionen förordas tillkännagivanden om dels en översyn av Vattenfalls uppdrag mot bakgrund av bl.a. ändrade förhållanden på den svenska och den europeiska energimarknaden, dels att den förtida avvecklingen av kärnkraftsreaktorerna Ringhals 1 och 2 ska stoppas, dels att Vattenfall inte ska åläggas några restriktioner för att planera, förbereda eller bygga ny kärnkraft. I den sistnämnda motionen anförs att staten bör använda Vattenfall för att stimulera framväxten av förnybar energi. Med anledning av de båda motionerna vill utskottet inledningsvis påminna om de övergripande regler som finns för bolagsstyrning och att de statligt ägda bolagen är självständiga juridiska personer, där det högsta beslutande organet är bolagsstämman. Enligt aktiebolagslagen ansvarar styrelsen för bolagets organisation och förvaltningen av dess angelägenheter och ska, liksom bolagets ledning, se till bolagets bästa. Utskottet vill även påminna om Vattenfalls förtydligade uppdrag som beslutades av riksdagen våren 2010. Innebörden är att bolaget ska generera en marknadsmässig avkastning genom att bedriva energiverksamhet affärsmässigt så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Utskottet kan konstatera att ytterligare steg för att styra bolaget inom ramen för uppdraget togs i december 2017 genom att nya ekonomiska mål beslutades vid en extra bolagsstämma. Enligt bolaget möjliggör de nya målen ökade investeringar i förnybara energislag och bidrar till bolagets långsiktiga mål att bli fossilfritt inom en generation. Som redovisats har utskottet vid tidigare tillfällen avstyrkt motionsyrkanden som rör Vattenfalls uppdrag och mål. Utskottet har bl.a. anfört att det inte finns någon anledning att ta initiativ för

att riksdagen ska ändra bolagets uppdrag. Utskottet ser inga skäl för att ändra uppfattning i frågan.

Därmed avstyrks alla motioner i ämnet i berörda delar.

Statens ägande av vissa företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om statens ägande i Telia Company AB och i vissa övriga statliga företag. Utskottet hänvisar till de försäljningsbemyndiganden som finns och till grundläggande principer om förvaltning och avyttring av statens egendom.

Jämför reservation 9 (SD) och särskilt yttrande 5 (V).

Motionerna

Statens ägande av Telia Company AB

I motion 2018/19:1314 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S) framförs att Telia Company AB – genom att till stor del vara statligt ägt – har ett särskilt ansvar för att gå i bränslen för nyinvesteringar i telekomsektorn. Motionärerna anför att det därför är av vikt att regeringen inte säljer Telia utan i stället använder bolaget för att säkra investeringar i bredband och digital infrastruktur.

I motion 2018/19:1117 anför Erik Bengtzboe (M) att staten genom sitt ägande av Telia är en stor aktör på telekommarknaden. Motionären anför att telekommarknaden dels är en konkurrensutsatt marknad där statlig inblandning inte är motiverad för att motverka monopolsituationer, dels att denna marknad är kraftigt reglerad och att staten fyller en viktig funktion som kontrollorgan och lagstiftare. Därför bör staten sälja sitt innehav i Telia.

I kommittémotion 2018/19:146 framför Charlotte Quensel m.fl. (SD) att staten som ägare av Telia bör verka för att bolaget delas upp i två delar – it-infrastruktur och telekomverksamhet. Motionärerna anför vidare att riksdagen i ett sådant fall bör ge regeringen ett bemyndigande att avyttra ägandet i telekomverksamheten.

I motion 2018/19:340 av Markus Wiechel (SD) anfördes att statens ägande i Telia rimmar illa med ambitionen att företag ska kunna konkurrera på lika villkor på en marknad. Regeringen bör enligt motionen därför uppmanas att minska statens ägande i Telia (yrkande 3).

I motion 2018/19:508 av Joar Forssell (L) framförs att det är statens roll att stifta lagar, fatta beslut om skatter och syssla med myndighetsutövning. Om staten på samma gång konkurrerar med privata företag på marknaden blandas rollerna samman. Därför menar motionären att konsekvenserna av att avveckla statens ägande i bl.a. Telia bör utredas (yrkandet i denna del).

Statens ägande av vissa övriga företag

Erik Bengtzboe (M) anför i motion 2018/19:1104 att flygmarknaden har utvecklats sedan SAS grundades och i dag är en globalt konkurrensutsatt marknad. Motionären anser att staten bör sälja sitt aktieinnehav i SAS AB för att dels agerar statliga bolag per automatik marknadsstörande, dels har staten en viktig kontrollfunktion på marknaden för flygtrafik.

I motion 2018/19:2015 av Erik Bengtzboe (M) framförs att staten genom sitt ägande av AB Svensk Bilprovning är en stor aktör på marknaden för fordonsbesiktningar. Motionären anför dels att marknaden för fordonsbesiktningar är en konkurrensutsatt marknad där statlig inblandning inte är motiverad för att motverka monopolsituationer, dels att fordonsbesiktningar är kraftigt reglerade och att staten fyller en viktig funktion som kontrollorgan och lagstiftare på marknaden. Att staten då samtidigt agerar aktör och har ägarintressen på marknaden är i grund och botten inte rimligt, och Bilprovningen bör därför säljas.

I motion 2018/19:2017 föreslår Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M) att riksdagen ska uppmana regeringen att sälja Sveaskog AB, företrädesvis i mindre delar så att det möjliggörs för många privata ägare att köpa bolagets skog med god arrondering som resultat. Enligt motionärerna bör staten ta ansvar för ett hållbart skogsbruk genom lagstiftning och kontroller, inte genom att agera storägare via Sveaskog AB.

I motion 2018/19:340 av Markus Wiechel (SD) anför att riksdagen bör uppmana regeringen att sälja sitt aktieinnehav i SAS AB. Som skäl anges dels att flygmarknaden präglas av stark konkurrens och inte bör störas av statliga aktörer, dels att det inte är rimligt att staten äger ett bolag som man också ska övervaka (yrkande 1). I motionen anför vidare att ägandet i Orio AB är ett tydligt exempel på när staten lägger sig i näringslivet och skapar en osund konkurrenssituation på en marknad. Motionären menar att riksdagen därför bör uppmana regeringen att avveckla sitt ägande i Orio (yrkande 2). Av motionen framgår avslutningsvis att konkurrens även bör eftersträvas på fordonsbesiktningensmarknaden. Regeringen bör enligt motionären därför verka för en successiv försäljning av AB Svensk Bilprovning med målet att minst två aktörer ska finnas på de orter där försäljningen sker (yrkande 4).

I motion 2018/19:508 av Joar Forssell (L) framförs att det är statens roll att stifta lagar, fatta beslut om skatter och syssla med myndighetsutövning. Om staten på samma gång konkurrerar med privata företag på marknaden blandas rollerna samman. Därför menar motionären att konsekvenserna av att avveckla statens ägande i en rad olika bolag bör utredas (yrkandet i denna del).

Vissa kompletterande uppgifter

Försäljningsbemyndiganden

Riksdagen har gett regeringen bemyndiganden att minska eller avveckla ägandet i följande bolag:

- AB Svensk Bilprovning (prop. 2009/10:54, bet. 2009/10:NU10)
- AB Bostadsgaranti (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:NU1)
- Lernia AB (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:NU1)
- Metria AB (prop. 2016/17:181, bet. 2016/17:NU24)
- Orio AB (tidigare Saab Automobile Parts) (prop. 2012/13:99, bet. 2012/13:FiU21)
- SAS AB (prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35).

Regeringen har även mandat att sälja eller lägga ned följande bolag:

- Swedish National Road Consulting AB (prop. 2016/17:181, bet. 2016/17:NU24)
- Swedesurvey AB (prop. 2016/17:181, bet. 2016/17:NU24).

Aktualiteten i statens bolagsinnehav

Under den föregående mandatperioden granskade Riksrevisionen regeringens arbete med att bedöma och upprätthålla aktualiteten i motiv, syfte och mål med de statliga bolagsinnehaven. Granskningen redovisades i rapporten Statens bolagsinnehav – Aktualiteten i det statliga bolagsinnehavet (RiR 2017:1). I skrivelse 2016/17:184 gick den dåvarande regeringen igenom rapporten och redovisade sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer samt vilka åtgärder som vidtagits med anledning av rapporten.

Den dåvarande regeringen uppgav i skrivelsen att det för staten som aktiv och professionell ägare ingår att pröva skälen för fortsatt statligt ägande liksom att överväga samtliga bolags olika uppdrag och inriktning. Som ett resultat av denna prövning överlämnade regeringen våren 2017 propositionen Statligt ägda bolag i omvandling (prop. 2016/17:181) till riksdagen. På grundval av den analys som gjorts av de statligt ägda bolagen föreslog regeringen i propositionen att statens innehav i Apoteksgruppen i Sverige Holding, Metria och Swedish National Road Consulting skulle avyttras. Regeringen föreslog vidare en avveckling och likvidation av Swedish National Road Consulting om avyttring inte är möjlig. Vidare föreslog regeringen en avveckling och likvidation av Swedesurvey för att överföra delar av verksamheten i bolaget till Lantmäteriet. Riksdagen antog regeringens förslag i juni 2017 (bet. 2016/17:NU24). Propositionen behandlade därmed flera av de bolag som Riksrevisionen lyfter fram i sin rapport.

Om regeringen vid något senare tillfälle skulle finna att det saknas skäl för statligt ägande i något eller några bolag angav den dåvarande regeringen att den skulle återkomma till riksdagen för att söka riksdagens mandat att avyttra eller avveckla bolagen in fråga.

Utskottet behandlade regeringens skrivelse hösten 2017 (bet. 2017/18:NU4) och ett enigt utskott framhöll dels att det finns åsiktsskillnader mellan företrädarna för olika partier i utskottet när det gäller det statliga företagsägandet, dels vikten av att man genomlyser den statliga bolagsportföljen

för att det ska finnas ett gott underlag inför olika beslut om ägande och förvaltning av de statliga bolagen. Utskottet föreslog därmed att riksdagen skulle lägga regeringens skrivelse till handlingarna.

AB Svensk Bilprovning

Bakgrund

AB Svensk Bilprovning (Bilprovningen) erbjuder rådgivning och kontroll av motorfordons trafiksäkerhet, miljöpåverkan och driftsekonomi. Bilprovningen driver sedan 2013 en affärsmässig verksamhet på en avreglerad marknad. Våren 2010 konkurrensutsattes fordonsbesiktningens marknaden, vilket innebar att nya aktörer kunde ansöka om ackreditering för att besiktiga fordon (prop. 2009/10:32, bet. 2009/10:TU8). Under 2012 genomfördes försäljningar av delar av Bilprovningens stationsnät till nya aktörer i enlighet med det mandat som tidigare beslutats av riksdagen (prop. 2009/10:54, bet. 2009/10:NU10). Efter att ca två tredjedelar av stationsnätet har sålts är det kvarvarande Bilprovningen ett statligt helägt bolag.

Tidigare riksdagsbehandling

När det gäller frågan om att avveckla statens ägande i Bilprovningen avstyrkte ett enigt utskott under det föregående riksmötet ett motionsyrkande om detta (bet. 2017/18:NU4). Utskottet framförde bl.a. att all försäljning av statlig egendom ska ske på affärsmässiga grunder. En eventuell försäljning av statens aktier måste därför anpassas till respektive bolags förutsättningar och till det rådande marknadsläget så att bästa möjliga affärsmässiga utfall kan uppnås.

SAS AB

Bakgrund

Våren 2010 beslutade riksdagen att ge regeringen bemyndigande att minska statens ägande i SAS AB (prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35, ytr. 2009/10:NU2y). I sitt yttrande till finansutskottet anförde näringsutskottet att riksdagens bemyndigande att minska ägandet i SAS ska uppfattas som ett tydligt besked om statens inställning till försäljning inom överskådlig tid och underströk vikten av att en försäljning sker i ordnade former när det finns en seriös köpare. Finansutskottet delade näringsutskottets uppfattning.

Minskning av statens ägande

I ett auktionsförfarande hösten 2016 sålde staten 13,8 miljoner stamaktier i SAS. Genom försäljningen minskade statens ägarandel från ca 21,4 procent till ca 17,2 procent av antalet stamaktier.

Under hösten 2017 kallade SAS till en extra bolagsstämma där styrelsen bemyndigades att genomföra en nyemission av stamaktier mot bakgrund av att bolaget skulle stärka det egna kapitalet i syfte att få bättre villkor för finansiering av kommande flygplansinvesteringar och refinansiering av kommande

låneförfall, samt möjliggöra eventuell framtida inlösen av preferensaktier. Svenska staten uttryckte sitt stöd för förslaget, och nyemissionen genomfördes på marknadsmässiga villkor. Svenska staten tecknade inte aktier i denna nyemission varför statens ägarandel sjönk från 17,2 procent till 14,8 procent.

Tidigare riksdagsbehandling

Under den föregående mandatperioden behandlade utskottet motionsyrkanden om att staten bör sälja sitt innehav i SAS vid flera tillfällen, senast hösten 2017 (bet. 2017/18:NU4). Samtliga yrkanden har avstyrkts av ett enigt utskott som vid dessa tillfällen anfört att en process i syfte att sälja av statens innehav i SAS är inledd.

Orio AB

Bakgrund

Orio AB utvecklar, tillverkar, förvärvar och säljer reservdelar och tillbehör till motorfordon samt utvecklar och säljer logistiktjänster. Bolaget bildades 2009 i samband med att Saab Automobile AB ansökte om lån från Europeiska investeringsbanken (EIB), med svenska staten som garant för lånet. Dotterbolaget Saab Automobile Parts AB sattes som pant och övertogs av svenska staten från konkursboet efter att Saab Automobile ansökt om konkurs. Bolaget är sedan december 2012 helägt av svenska staten. Orios huvudverksamhet är att förse de ca 700 000 Saabbilar, som finns på ca 60 marknader, med Saabs originaldelar.

Tidigare riksdagsbehandling

Hösten 2017 behandlade utskottet ett motionsyrkande om att staten bör avveckla sitt ägande i Orio AB (bet. 2017/18:NU4). Ett enigt utskott avstyrkte yrkandet och påminde om att ett försäljningsbemyndigande från riksdagen finns och att all försäljning av statlig egendom ska ske på affärsmässiga grunder. Utskottet anförde att en eventuell försäljning av statens aktier därför måste anpassas till respektive bolags förutsättningar och till det rådande marknadsläget så att bästa möjliga affärsmässiga utfall kan uppnås.

Telia Company AB

Bakgrund

När det gäller statens ägande av dåvarande Telia AB och senare Telia Sonera AB kan nämnas att riksdagen våren 2001, efter initiativ av utskottet, beslutade att bemyndiga regeringen att utan begränsningar kunna förändra statens ägande i dåvarande Telia (bet. 2000/01:NU11). Detta bemyndigande ersatte det bemyndigande som riksdagen våren 2000, på regeringens förslag, hade lämnat och som avsåg att regeringen fick minska statens ägande i Telia till lägst 51 procent av samtliga aktier (prop. 1999/2000:84, bet. 1999/2000:NU18). I en

reservation (V) till utskottets initiativ våren 2001 föreslogs att riksdagen skulle avslå utskottets begäran.

Våren 2007 beslutade riksdagen att ge regeringen ett bemyndigande att utöver kontanter få ta emot aktier eller andra former av tillgångar som likvid vid en försäljning av aktier i Telia Sonera AB och att avyttra dessa tillgångar (prop. 2006/07:57, bet. 2006/07:NU16). Riksdagen godkände också att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljning av aktier i bolaget får avräknas mot försäljningsintäkterna. Frågan om tillgången till Telia Soneras accessnät var en viktig fråga i utskottets beredning av ärendet. Utskottet förutsatte att det skulle ges utrymme och förutsättningar att beakta resultatet av ett då pågående reform- och utredningsarbete inom området elektroniska kommunikationer, så att en konkurrensneutral tillgång till accessnätet skulle kunna säkras. I en reservation (S, V, MP) avvisades regeringens förslag, och reservanterna efterfrågade en redogörelse för olika handlingsalternativ när det gäller att åstadkomma en separering av accessnätet från Telia Soneras övriga verksamhet.

Riksdagen antog våren 2008, på regeringens förslag, en ändring i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation (prop. 2007/08:73, bet. 2007/08:TU13). Därmed gavs Post- och telestyrelsen (PTS) ytterligare möjligheter att ingripa för att öka konkurrensen på bredbandsmarknaden, genom att förplikta en dominerande operatör att skilja den verksamhet som förvaltar, driver och tillhandahåller det s.k. kopparaccessnätet från operatörens övriga verksamhet. Den dominerande operatören, som var Telia Sonera, behöll dock äganderätten till kopparaccessnätet. Genom en sådan förpliktelse om s.k. funktionell separation skulle alla aktörer kunna få tillgång till kopparaccessnätet på lika villkor.

Våren 2011 återkallade riksdagen, med anledning av ett par motioner, det bemyndigande som riksdagen lämnade 2001 om dåvarande Telia AB och de bemyndiganden som riksdagen lämnade våren 2007 om Telia Sonera AB och gjorde ett tillkännagivande om accessnätet (bet. 2010/11:NU7). I detta sammanhang anförde näringsutskottet följande:

Slutligen vill utskottet när det gäller statens ägande av aktier i Telia Sonera framhålla att bl.a. frågan om accessnätet är av stor vikt. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att återkomma till riksdagen med en redogörelse för olika handlingsalternativ för att åstadkomma en separering av accessnätet från Telia Soneras övriga verksamhet. Utskottet föreslår samtidigt att riksdagen ska inskränka regeringens mandat att ytterligare minska ägandet vad gäller detta företag.

Sammanfattningsvis anser utskottet att riksdagen bör fatta följande beslut:

[...]

Riksdagen återkallar det bemyndigande som riksdagen lämnade våren 2001 avseende dåvarande Telia AB (bet. 2000/01:NU11, rskr. 2000/01:272) och de bemyndiganden som riksdagen lämnade våren 2007 avseende Telia Sonera AB (bet. 2006/07:NU16 förslagspunkterna 2 a–c, rskr. 2006/07:217) och tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om accessnätet.

Företrädare i utskottet för Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och dåvarande Folkpartiet reserverade sig mot beslutet.

Mot bakgrund av vad utskottet anförde om att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en redogörelse för handlingsalternativ när det gällde separation av TeliaSoneras accessnät (bet. 2010/11:NU7) lämnades en sådan redogörelse i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 24). I återrapporten framförde regeringen följande:

TeliaSonera har separerat sin nätverksamhet från övrig verksamhet genom bildandet av Skanova. Om PTS bedömer det som otillräckligt för en långsiktigt hållbar konkurrens på marknaden kan myndigheten ändå besluta om en funktionell separation av TeliaSoneras nätverksamhet i enlighet med LEK. Regeringens bedömning är att en strukturell separation av det kopparbaserade accessnätet är en långtgående åtgärd som inte synbarligen medför några positiva effekter på marknaden. Andra aktörers tillträde till accessnätet omhändertas genom regleringen och den kontroll PTS utför. Därutöver bedömer regeringen att en strukturell separation av koptarnätet inte nödvändigtvis skulle bidra till att upprätthålla nuvarande och framtida behov av nätkapacitet i glesbygden.

Utskottet noterade regeringens åiterrapportering under hösten 2012 (bet. 2012/13:NU1).

Telia Companys förvärv av Bonnier Broadcasting AB

Telia Company tecknade under sommaren 2018 avtal med Bonnier AB om att förvärva bolaget Bonnier Broadcasting AB. Bonnier Broadcasting är ett av nordens största tv-bolag och innefattar såväl reklam-tv via ägande av TV4 AB som betal-tv via bolaget C More Entertainment AB. Även finska MTV ingår i Bonnier Broadcasting. Bolagets verksamhet är främst inriktat på att utveckla rörligt innehåll för olika plattformar.

För att förvärvet ska kunna slutföras krävs att EU-kommissionen godkänner affären i ett konkurrenshänseende. Enligt uppgifter från Regeringskansliet avser Telia Company att skicka in en konkurrensanmälan vid slutet av första kvartalet 2019 och bolaget förväntar sig att förvärvet ska kunna slutföras under det andra halvåret 2019.

Proposition om återköpsprogram av aktier i Telia

I februari 2019 lämnade regeringen propositionen Återköpsprogram av aktier i Telia Company AB (prop. 2018/19:40) till riksdagen. Propositionen lämnades till riksdagen mot bakgrund av att styrelsen i Telia har beslutat att genomföra ett återköpsprogram av aktier och att statens ägarandel i bolaget därmed ändras. En förändring av statens ägarandel i bolaget kräver riksdagens bemyndigande, och i propositionen föreslås därför bl.a. att riksdagen ska bemyndiga regeringen att för det första godkänna att Telia minskar aktiekapitalet med indragning av egna aktier som bolaget äger och på så sätt öka statens röst- och ägarandel i bolaget till högst 41,5 procent av aktierna och rösterna i bolaget. För det andra ska riksdagen bemyndiga regeringen att därefter genom försäljning eller på annat sätt minska statens röst- och ägarandel i Telia till lägst nu-

varande nivå, dvs. 37,3 procent av aktierna och rösterna i bolaget. Propositionen kommer att behandlas av utskottet i ett särskilt betänkande under våren 2019.

Tidigare riksdagsbehandling

När det gäller riksdagsbehandlingen av statens ägande i Telia Company under den senaste mandatperioden har ett enigt utskott vid flera tillfällen, senast hösten 2017 (bet. 2017/18:NU4), avstyrkt motionsyrkanden om att staten ska sälja sitt aktieinnehav i bolaget. Utskottet har konstaterat att det varken funnits något bemyndigande från riksdagen för att staten ska avyttra sitt aktieinnehav i bolaget eller något behov av ett riksdagsuttalande i frågan.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande när det gäller statens ägande av vissa företag redovisas under följande rubriker:

- Statens ägande av Telia Company AB
- Statens ägande av vissa övriga företag.

Statens ägande av Telia Company AB

I motionerna 2018/19:340 (SD), 2018/19:508 (L) och 2018/19:1117 (M) förordas tillkännagivanden om att regeringen bör sälja eller utreda konsekvenserna av en försäljning av statens aktieinnehav i Telia Company AB. I motion 2018/19:146 (SD) anförs att bolaget, mot bakgrund av det aviserade förvärvet av Bonnier Broadcasting AB, bör delas upp i en it-infrastrukturdel och en telekomverksamhetsdel. Den sistnämnda verksamhetsdelen bör därefter säljas. I motion 2018/19:1314 (S) anförs däremot att staten bör behålla sitt aktieinnehav i Telia för att säkra investeringar i bredband och digital infrastruktur.

Mot bakgrund av vad som anförs i de nämnda motionerna vill utskottet inledningsvis framhålla att Telia Company AB är ett börsnoterat bolag där staten är minoritetsägare och att bolagets stämma är det högsta beslutande organet. Det är vidare bolagets styrelse som ansvarar för organisation och förvaltning av bolagets angelägenheter samt för att fastställa mål och strategier för bolagets verksamhet. Den operationella driften av verksamheten sköts i sin tur av bolagets ledning. När det särskilt gäller frågan om en uppdelning av Telia i en infrastrukturdel och en telekomverksamhetsdel vill utskottet framhålla att en sådan åtgärd skulle vara en ingripande förändring av bolagets verksamhet och att den i ett sådant fall måste göras i samråd med både styrelse och övriga aktieägare. Vidare noterar utskottet att en proposition som rör statens ägande i Telia har lämnats till riksdagen och att den kommer att behandlas i ett särskilt betänkande senare under våren 2019.

Med detta sagt kan utskottet konstatera att Telia under sommaren 2018 valde att teckna ett avtal med Bonnier AB om ett förvärv av mediebolaget

Bonnier Broadcasting. Förvärvet förutsätter dock ett godkännande i konkurrenshänseende från EU-kommissionen, och ett beslut väntas senare under 2019. Utskottet kan vidare konstatera att Bonnier Broadcasting är ett av nordens största tv-bolag som kontrollerar flera stora innehållsleverantörer på den svenska mediemarknaden. I Sverige har staten redan i dag ett inflytande på mediemarknaden genom att riksdagen beslutar om uppdrag och regeringen sätter verksamhetsramarna för de tre public service-bolagen Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion. Om Telias förvärv av Bonnier Broadcasting genomförs – så som bolaget avser – skulle staten, via sitt ägande i Telia, få ett betydande inflytande på den svenska mediemarknaden. Utskottet vill i detta sammanhang påtala att en utveckling i denna riktning inte är önskvärd. Utskottet har dock inte för avsikt att med anledning av de aktuella motionsyrkandena förorda några tillkännagivanden om statens ägande i Telia. Samtliga nämnda motioner avstyrks därmed i berörda delar.

Statens ägande av vissa övriga företag

I motionerna 2018/19:340 (SD), 2018/19:1104 (M), 2018/19:2015 (M) och 2018/19:2017 (M) förordas tillkännagivanden om att staten bör minska eller avveckla sitt ägande i flera olika företag. Det handlar om bolagen AB Svensk Bilprovning, Orio AB, SAS AB och Sveaskog AB. Därutöver framhålls i motion 2018/19:508 (L) att regeringen bör se över skälen för statligt ägande i en lång rad andra företag. Mot bakgrund av vad som framförs i de aktuella motionerna vill utskottet påminna om att det övergripande målet för regeringens förvaltning av de statligt ägda bolagen är att bolagen ska skapa värde och i förekommande fall att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl. För att åstadkomma detta är det viktigt att ge bolagen förutsättningar och möjligheter att utvecklas och fortsätta konkurrera på sina marknader samt att staten är en aktiv, professionell ägare med fokus på långsiktigt värdeskapande. För staten som aktiv och professionell ägare ingår det att pröva skälen för fortsatt statligt ägande liksom att överväga samtliga bolags olika uppdrag och inriktning. Utskottet noterar exempelvis att en försäljning av statens andelar i SAS har inletts och att regeringen under den förra mandatperioden fått bemyndiganden att sälja flera statliga bolag. Utskottet vill betona vikten av att skälen för varför staten äger vissa företag prövas kontinuerligt. Vidare vill utskottet understryka att regeringen behöver riksdagens bemyndigande för att genomföra en försäljning eller på annat sätt minska statens ägarandel i företag där staten har hälften eller mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar. Som redovisats finns sådana bemyndiganden endast för vissa av de företag som berörs i de aktuella motionerna. I övrigt vill utskottet framhålla att all försäljning av statlig egendom ska ske på affärsmässiga grunder. En eventuell försäljning av statens aktier måste därför anpassas till respektive bolags förutsättningar och till det rådande marknadsläget så att bästa möjliga affärsmässiga utfall kan uppnås.

Utskottet är inte berett att förorda några tillkännagivanden så som föreslås i de aktuella motionerna, som därmed avstyrks i berörda delar.

Reservationer

1. Inriktningen för statens ägande av företag, punkt 2 (M, C, KD, L)

av Lars Hjälmered (M), Helena Lindahl (C), Lotta Olsson (M), Camilla Brodin (KD), Arman Teimouri (L), Annika Qarlssoon (C) och Jörgen Warborn (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:29 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, KD, L) och

2018/19:2783 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkandena 42 och 43.

Ställningstagande

Vi anser att statens uppgift normalt bör vara att ange de ramar och regler som ska gälla för näringslivet och företagen, inte att äga och driva bolag. Vi vill därför framhålla att staten bör minska eller avveckla sitt företagsägande om sådana förändringar leder till bättre fungerande marknader eller en mer effektiv samhällsservice. Regeringen bör enligt vår mening därför agera för att avveckla det statliga ägandet i bolag som inte har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara på annat sätt eller som är viktiga från en strategisk och säkerhetspolitisk utgångspunkt. Detta kan exempelvis gälla bolag som SBAB, Telia Company AB, SAS AB och Orio AB. Vi noterar att staten under hösten 2016 inledde en försäljningsprocess när det gäller innehavet i SAS och har minskat sitt ägande i bolaget, vilket vi ser positivt på. Vi anser att det dock inte är aktuellt med en försäljning av LKAB, Apoteket AB eller Vattenfall AB:s nordiska verksamhet. Detaljmonopolet för alkohol ska enligt vår mening värnas och Systembolaget AB behållas i statlig ägo. Vi vill dock understryka att all försäljning av statlig egendom ska ske affärsmässigt.

Vi anser att riksdagen bör ställa sig bakom det som här anförts och tillkännage detta för regeringen. Vid ett sådant beslut från riksdagen får motionerna 2018/19:29 (M, C, KD, L) och 2018/19:2783 (M) anses tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks i dessa delar.

2. Övergripande om förvaltning av statliga företag, punkt 3 (M)

av Lars Hjälmered (M), Lotta Olsson (M) och Jörgen Warborn (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2783 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkandena 40, 41 och 45 samt avslår motionerna

2018/19:151 av Charlotte Quensel m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:903 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 3,

2018/19:986 av Lars Püss m.fl. (M) yrkande 2,

2018/19:1787 av Ida Karkiainen m.fl. (S),

2018/19:2331 av Rebecka Le Moine (MP) yrkande 4 och

2018/19:2543 av Helena Lindahl och Per Åsling (båda C).

Ställningstagande

Vi kan inledningsvis konstatera att staten är en stor företagsägare, och kommer att så vara under överskådlig tid. Det ställer höga krav på tydliga principer. De statliga bolagen ska ha fokus på att skapa långsiktiga värden, och staten ska vara en aktiv, professionell och ansvarsfull ägare. I de fall där bolagen har ett samhällsuppdrag ska detta utföras väl. För att åstadkomma detta är det bl.a. viktigt att ge bolagen förutsättningar och möjligheter att utvecklas och fortsätta konkurrera på sina marknader. Där bolag verkar på en konkurrensutsatt marknad, enligt marknadsmässiga krav, ska effektiv konkurrens säkerställas. Statens roll som lagstiftare och ägare bör hållas isär och skötas på ett professionellt sätt.

De statliga bolagen ska präglas av öppenhet och föredömlighet samt vara föregångare i hållbarhetsfrågor, t.ex. jämställdhet, miljö och socialt ansvarstagande. Regeringen ska styra de statliga bolagen inom de ramar som riksdagen fastställt. Vissa statliga företag har särskilda samhällsuppdrag och det är viktigt att dessa redovisas tydligt och är styrande för bolagens verksamhet. För att dessa bolag ska kunna styra sin verksamhet mot respektive samhällsuppdrag är det viktigt att verksamheten går att mäta och följa upp genom uppdragsmål. Vi noterar att ett arbete med att fastställa sådana mål för närvarande pågår inom Regeringskansliet. Dessvärre har många års arbete endast resulterat i att 9 av 23 bolag med samhällsuppdrag har fått uppdragsmål. Denna process måste gå vidare.

Vidare vill vi framhålla att Moderaterna, under alliansregeringens tid, var drivande för att ett gediget hållbarhetsarbete i de statliga bolagen grundlades.

År 2007 ställde staten krav på att de statligt ägda bolagen årligen skulle hållbarhetsrapportera i enlighet med Global Reporting Initiative (GRI). Dessa krav är numer en del i statens ägarpolicy där det står att de statligt ägda bolagen ska vara föredömen inom området hållbart företagande. Ägarpolicyen fastställer samtidigt vilka internationella riktlinjer som alla statligt ägda företag ska följa. Dessa riktlinjer innefattar bl.a. FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utvecklings (OECD) riktlinjer för multinationella företag. Här vill vi framhålla att det såväl i FN:s vägledande principer som i OECD:s riktlinjer ställs skärpta krav på att bolagen genomför en riskbaserad s.k. due diligence-granskning (insamling och analys av information om ett företag inför förvärv eller annan strategisk förändring). Alla de statliga bolagen fick under 2013 i uppdrag att fastställa ett fåtal och övergripande hållbarhetsmål och strategier för att nå dit. Syftet var att skapa värde i de statliga bolagen samtidigt som riskerna i verksamheterna minskades. År 2014 startade sedan arbetet med att följa upp bolagens respektive hållbarhetsmål. Moderaterna och alliansregeringen tog således viktiga initiativ och framåtsyftande steg i hållbarhetsarbetet för de statligt ägda företagen.

Vi menar att regeringen i linje med det anförda bör fortsätta att utveckla förvaltningen av de statligt ägda bolagen. Detta bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

Därmed tillstyrks motion 2018/19:2783 (M) i berörda delar. Övriga aktuella motionsyrkanden avstyrks.

3. Övergripande om förvaltning av statliga företag, punkt 3 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:151 av Charlotte Quensel m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt
avslår motionerna
2018/19:903 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 3,
2018/19:986 av Lars Püss m.fl. (M) yrkande 2,
2018/19:1787 av Ida Karkiainen m.fl. (S),
2018/19:2331 av Rebecka Le Moine (MP) yrkande 4,
2018/19:2543 av Helena Lindahl och Per Åsling (båda C) och
2018/19:2783 av Lars Hjärmered m.fl. (M) yrkandena 40, 41 och 45.

Ställningstagande

Vi kan inledningsvis konstatera att många viktiga svenska samhällsfunktioner i dag bedrivs i bolagsform med staten som hel- eller delägare och att dessa bolag generellt verkar på konkurrensutsatta marknader. Vi i Sverigedemokraterna är anhängare av ett fortsatt statligt engagemang för att bibehålla statens inflytande genom ägande. I vissa fall förvaltar statliga bolag viktiga naturresurser, och det statliga ägandet är en garant för att värdet kommer de svenska medborgarna till del. Vi ser inte utförsäljningar av statens egendom som ett ideologiskt självändamål, men det kan emellertid finnas statliga innehav som under vissa omständigheter kan reduceras då det statliga ägandet inte medför någon nytta för medborgarna. Statligt engagemang i centrala samhällsfunktioner anser vi stärker Sverige som nation vid extraordinära händelser, såsom finanskriser, handelsblockader och internationella konflikter. Om bolagen drivs enligt marknadsmässiga principer, vilket som regel bör vara fallet, stärks statens kassa genom aktieutdelning. Genom ett visst statligt ägande bibehålls också en demokratisk dimension kring vissa etiska frågor som t.ex. kan röra korruption och miljöförstöring. Politiker bör emellertid utöva inflytande över statens bolag med varsamhet, och god lönsamhet bör prioriteras högt.

När det i övrigt gäller förvaltningen av de statliga bolagen vill vi i detta sammanhang särskilt framhålla att vi är kritiska mot regeringens mål att andelen av vardera könet i de statliga bolagens styrelser ska vara minst 40 procent. Vi motsätter oss alla former av sådan kvotering och s.k. positiv särbehandling på grund av kön och anser att all förekomst av detta inom ramen för offentlig verksamhet bör upphöra. Vi menar att varje individ ska bedömas utifrån sina personliga egenskaper, och vägen dit kan aldrig gå genom särbehandling på grund av kön. Utöver det faktum att all s.k. positiv särbehandling av en grupp samtidigt är negativ särbehandling av någon annan förstärker sådan behandling synen på människor som representanter för en grupp snarare än representanter för sig själva. Vi anser därför att målet om en jämn könsfördelning i de statliga bolagens styrelser ska tas bort.

Vi anser att riksdagen bör ställa sig bakom det som vi här har anfört och tydliggöra dessa ståndpunkter i ett tillkännagivande till regeringen. Motion 2018/19:151 (SD) tillstyrks därmed. Övriga aktuella motionsyrkanden avstyrks.

4. Ekonomiska mål för SJ AB, punkt 4 (SD, V)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Birger Lahti (V), Tobias Andersson (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:153 av Charlotte Quensel m.fl. (SD) och
2018/19:1762 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4 i denna del.

Ställningstagande

SJ AB är ett statligt helägt bolag som driver både kommersiell trafik och avtalstrafik på affärsmässiga grunder. Som för många andra statliga bolag finns beslutade ekonomiska mål för SJ, vilket i detta fall bl.a. innebär att bolaget ska dela ut en viss procent av vinsten till staten. Utformningen av detta krav leder dels till att tågtrafiken i Sverige inte utvecklas, dels till stora problem i den verksamhet som SJ bedriver. Det handlar exempelvis om att SJ:s avkastningskrav begränsar bolagets möjligheter att höja tågstandarden och öka punktligheten, att bolaget tvingas hålla en alltför låg servicenivå och ett begränsat utbud av resor där hela landet inte täcks in. En större del av bolagets vinst bör i stället stanna i bolaget för att verksamheten ska kunna utvecklas och för att fler ska välja att resa med tåg framför andra färdmedel. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen att SJ:s avkastningskrav bör förändras i linje med det anförda. Vid ett sådant beslut från riksdagen får motionerna 2018/19:153 (SD) och 2018/19:1762 (V) anses tillgodosedda i berörda delar. Motionerna tillstyrks följaktligen i berörda delar.

5. Genomförande av ett förändrat avkastningskrav för SJ AB, punkt 5 (V)

av Birger Lahti (V).

– Under förutsättning av bifall till reservation 4 –

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:1762 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4 i denna del.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen snarast bör agera för att förändra avkastningskravet för SJ AB. Under förutsättning att riksdagen ställer sig bakom det som jag anført tidigare i betänkandet om SJ:s avkastningskrav anser jag att riksdagen även bör tillkännage för regeringen att ett förändrat avkastningskrav för SJ bör vara genomfört senast vid bolagsstämman 2020.

Därmed tillstyrks motion 2018/19:1762 (V) i denna del.

6. Förvaltningen av Sveaskog AB m.m., punkt 6 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:148 av Charlotte Quensel m.fl. (SD) och
avslår motionerna
2018/19:633 av Dennis Dioukarev (SD),
2018/19:669 av Elin Segerlind m.fl. (V) yrkande 8,
2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 5 och
2018/19:2331 av Rebecka Le Moine (MP) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Sveaskog AB har beslutat att bruka 2 000 hektar skog runt Tivedens nationalpark på ett alternativt sätt och tillämpa en s.k. anpassad avverkning där. Detta får enligt vår mening betraktas som att bolaget inrättar en buffertzon runt nationalparken. Allt började med att turister klagade på ett kalhygge några hundra meter från gränsen till Tivedens nationalpark. Det ledde till att turistföretagen vädjade till Sveaskog att de skulle förändra sitt skogsbruk för att få fler nöjda turister. Sveaskog beslutade därför nyligen att bruka 1 000 hektar skog norr om nationalparken och 1 000 hektar söder om den med anpassad avverkning där större hänsyn ska tas till naturvärden. Det blir en form av hyggesfritt skogsbruk med gallring, plockhuggning och timmerställningar. Enligt Sveaskog räknar man med att förlora 50 procent av intäkterna för skogen på att skapa dessa buffertskogar. Vi menar att skogsägare riskerar att drabbas på många håll om denna typ av buffertzoner blir vanligt förekommande. Inom en snar framtid kanske man har buffertskogar runt samhällen, vilket ger upphov till frågor om hur enskilda skogsägare kommer att påverkas i framtiden. Risker är nu att även enskilda skogsbrukare i närheten av Tivedens nationalpark, men även andra naturreservat, kan tvingas att förändra sitt skogsbruk. Att Sveaskog begränsar skogsbruket på detta sätt menar vi är ett ingrepp i äganderätten. Nationalparker är inrättade för att skydda såväl mark som djurliv, men övrig mark ska kunna brukas på bästa sätt.

Därmed anser vi att regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för att Sveaskog dels omprövar sitt beslut att skapa s.k. buffertzoner runt Tivedens nationalpark, dels inte skapar nya sådana zoner runt andra naturreservat. Motion

2018/19:148 (SD) tillstyrks följaktligen. Övriga aktuella motionsyrkanden avstyrks.

7. Förvaltningen av Sveaskog AB m.m., punkt 6 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:669 av Elin Segerlind m.fl. (V) yrkande 8 och avslår motionerna

2018/19:148 av Charlotte Quensel m.fl. (SD),

2018/19:633 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 5 och

2018/19:2331 av Rebecka Le Moine (MP) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Staten är i dag en stor ägare av skogsmark. Sveaskog AB är Sveriges största skogsägare och förvaltar totalt ca 4 miljoner hektar mark. Det statliga ägandet är dock spritt på många olika myndigheter och bolag. Jag menar att det statliga ägandet av skogsområden i stället bör samlas i ett bolag. Det nya skogsbolaget bör ha ett hållbart brukande av skogens resurser – inte avkastning – som främsta mål. Dagens vinstkrav gör det svårt för ett statligt bolag eller en statlig förvaltare att avstå produktiva skogar till andra intressen. Det nya bolaget bör också åläggas att avsätta större arealer till skyddade naturområden. Jag vill i sammanhanget påpeka att staten även fortsättningsvis bör stå för ersättningsmark när värdefull natur ska skyddas, även ovanför odlingsgränsen och i samråd med rennäringen.

Riksdagen bör ställa sig bakom detta och tillkännage det för regeringen. Därmed tillstyrks motion 2018/19:669 (V) i denna del. Övriga aktuella motionsyrkanden avstyrks.

8. Uppdrag och mål för vissa statliga företag, punkt 7 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:142 av Charlotte Quensel m.fl. (SD) yrkande 2 och avslår motionerna

2018/19:142 av Charlotte Quensel m.fl. (SD) yrkandena 1 och 3,

2018/19:157 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 3,

2018/19:160 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 6,

2018/19:930 av Sten Bergheden (M) yrkande 2,

2018/19:1068 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S),

2018/19:1733 av Mats Green (M) yrkande 2,

2018/19:2317 av Rebecka Le Moine (MP) och

2018/19:2487 av Per Åsling (C) yrkande 7.

Ställningstagande

Inledningsvis vill vi framhålla att det statliga Vattenfall AB spelar en viktig roll för den svenska energiförsörjningen och att statens styrning av bolaget därmed har en stor betydelse för det svenska samhället. Relativt låga energipriser och lågt värde på utsläppsrätter i kombination med ett enormt investeringsbehov i infrastruktur, bl.a. till följd av att väderberoende kraftproduktion har uppförts, kommer att resultera i långsiktigt ökade kostnader, ekonomisk osäkerhet och sviktande lönsamhet för Vattenfall. Det kommer i sin tur att medföra ökade kostnader för staten och en negativ inverkan på svensk industris konkurrenskraft. Vi förordar ett system för elproduktion i Sverige som i så stor utsträckning som möjligt är oberoende av fossil energi. Elmarknaderna i norra Europa är delvis integrerade, vilket är naturligt, men Sverige bör undvika att göra sig långsiktigt beroende av importerad el. Vi vill bl.a. därför varna för en övertro på väderberoende energislag som vindkraft och solceller eftersom dessa måste kombineras med baskraft av något slag.

Tyvärr kan vi konstatera att Vattenfall beslutat att redan 2019 och 2020 stänga kärnkraftsreaktorerna Ringhals 1 och 2. Vi menar att beslutet är ett stort hot mot leveranssäkerheten i kraftsystemet då reaktorerna står för en betydande del av den svenska kraftförsörjningen. Redan inför vintern 2019 räknade Affärsverket svenska kraftnät i sina kraftbalansrapporter med att Sverige inte kommer att klara effektförsörjningen på egen hand. En förtida avveckling av Ringhals 1 och 2 (vilket det här är fråga om) kommer därför ytterligare att försvåra effektsituationen. Vi anser därför att staten, via sitt ägande av Vattenfall, bör se mer till landets energiförsörjning än till de ekonomiska målen i bolaget. Regeringen bör därför agera genom att ge Vattenfall i ägardirektiv att stoppa den förtida avvecklingen av kärnkraftsreaktorerna Ringhals 1 och 2. Detta är något som vi anser att riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening. Därmed tillstyrks motion 2018/19:142 (SD) i berörd del. Övriga aktuella motionsyrkanden bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagen.

9. Statens ägande av Telia Company AB, punkt 8 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:146 av Charlotte Quensel m.fl. (SD),
bifaller delvis motionerna
2018/19:340 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3,
2018/19:508 av Joar Forssell (L) i denna del och
2018/19:1117 av Erik Bengtzboe (M) samt
avslår motion
2018/19:1314 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S).

Ställningstagande

Sommaren 2018 meddelade Telia Company AB att man har för avsikt att förvärva mediebolaget Bonnier Broadcasting, där bl.a. TV4 och C More ingår. Affären granskas för närvarande i ett konkurrenshänseende av EU-kommissionen. Vi vill understryka att vi är starkt kritiska till uppköpet eftersom staten därmed – som ägare av Telia – indirekt skulle bli ägare av ytterligare marksänd tv. Detta är ett medieområde där staten sedan tidigare har kontrollen över public service-tv. Även om regeringen inte planerar att politiskt styra de statsägda kanalerna blir resultatet av affären att staten riskerar att uppfattas som avsändare av i praktiken alla marksända kanaler. I sammanhanget vill vi särskilt påpeka att en sådan stark statlig dominans av marksänd television inte är något som brukar förknippas med västerländska demokratier. Vi är av uppfattningen att svenska medier ska vara fria och oberoende, vilket skapas genom att medielandskapet präglas av flera privata aktörer och en sund konkurrens.

Telias styrelse har i och med det planerade uppköpet av Bonnier Broadcasting valt att inrikta Telias verksamhet på ett sätt som vi anser gå stick i stäv med statens intressen på mediemarknaden. Vi menar dessutom att telekomverksamhet generellt inte är något som staten bör syssla med. Vår uppfattning är därför att bolaget snarast bör delas upp i en it-infrastrukturdel och en telekomverksamhetsdel där bl.a. Bonnier Broadcastings verksamhet ingår. Det är dock inte riksdagens uppgift att bedöma rent affärsmässiga beslut i enskilda statligt ägda bolag, och vi har full respekt för att Telias styrelse anser att förvärvet av Bonnier Broadcasting på sikt är en god affär och rätt strategi för

bolaget. Vi vill dock understryka att det är riksdagens uppdrag att ta ansvar för att demokrati och en sund konkurrens råder i Sverige. Vi ser därför ingen anledning till att vare sig riksdagen eller regeringen ska vänta på utslaget i EU-kommissionens konkurrensprövning. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen snarast bör verka för att Telia delas upp i enlighet med vad vi anfört i det föregående. Om en uppdelning av bolaget blir verklighet bör regeringen även återkomma till riksdagen med ett förslag om att statens ägande i telekomverksamhetsdelen avyttras. Detta är något som riksdagen bör tillkännage för regeringen.

Härmed tillstyrks motion 2018/19:146 (SD). Vid ett beslut av riksdagen i linje med det som vi nyss framfört får även motionerna 2018/19:340 (SD), 2018/19:508 (L) och 2018/19:1117 (M) anses delvis bli tillgodosedda och tillstyrks följaktligen i dessa delar. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

Särskilda yttranden

1. Ekonomiska mål för SJ AB, punkt 4 (SD)

Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD) och Charlotte Quensel (SD) anför:

Som framgår av tidigare ställningstagande står vi bakom vad som anförts om ett förändrat avkastningskrav för SJ AB. I detta särskilda yttrande vill vi dock utveckla bakgrunden till vår ståndpunkt i frågan.

Ett ökat resande med tåg är av stor vikt för att exempelvis nå klimatpolitiska mål. Avgörande för att resenärer ska välja tåg framför andra färdmedel är att det ska vara lätt att köpa biljetter och att tågen kommer i tid. Standarden på tågagnarna måste vara hög med olika komfortalternativ att välja på, och service och utbud ombord ska upplevas som tillfredsställande. Från SJ:s sida kräver detta god och regelbunden service, städning och emellanåt uppgradering av vagnar och att man införskaffar nya fordon.

Vidare vill vi understryka att persontågtrafiken i Sverige bör vara tillgänglig i så stora delar av landet som möjligt. Vi menar att det statligt ägda SJ är den aktör som ska bedriva en sådan trafik även på sträckor där andra aktörer inte ser någon möjlighet till lönsam trafik. Ett aktuellt exempel är nattågs-trafiken mellan Stockholm och Malmö som hotas av nedläggning för att den inte anses lönsam. Det kan även nämnas att SJ inte bedrev någon trafik på Västkustbanan under många år, eftersom det var en omöjlig uppgift för bolaget att konkurrera med Öresundstågen som subventionerades av skattemedel.

SJ ägs av den svenska staten och har ett uppdrag att bedriva lönsam persontrafik. Vi menar att de problem med tågtrafiken som redovisats ovan hänger samman med de ekonomiska mål som beslutats för SJ. Trots att dessa mål reviderades för några år sedan ser vi fortfarande samma problematik. Därför har vi i det föregående förordat ett tillkännagivande om att avkastningskravet för SJ bör förändras.

2. Ekonomiska mål för SJ AB, punkt 4 (V)

Birger Lahti (V) anför:

Som framgår av mitt tidigare ställningstagande står jag bakom vad som anförts om ett förändrat avkastningskrav för SJ AB. Som också framgår av betänkandet menar jag att ett förändrat avkastningskrav bör vara genomfört senast vid SJ:s bolagsstämma 2020. Jag vill i detta särskilda yttrande dock utveckla min syn på vilka problem som det avkastningskrav som nu gäller medför och varför jag anser att kravet bör förändras.

Inledningsvis vill jag framhålla att en väl fungerande infrastruktur är avgörande för både industri, export, regional utveckling och människors resande. En fungerande och väl utbyggd tågtrafik som sätter resenären i centrum är

enligt min uppfattning av central betydelse för att uppnå ett hållbart transport-system för hela landet. För en sådan inriktning krävs att SJ ges förutsättningar att prioritera samhällsnytta före kortsiktiga vinstintressen.

SJ är ett bolag som av staten är ålagt att skapa företagsekonomisk vinst och har därutöver ett avkastningskrav som innebär att staten kräver utdelning till statskassan på den redovisade nettovinsten. Som jag ser det leder avkastningskravet till ett starkt fokus på att skapa vinst. SJ tvingas därmed se till marknadsandelar och snäv vinstmaximering, vilket gör att resenärernas behov prioriteras ned. Bolaget har på senare tid exempelvis tagit bort försäljningen av utlandsresor över disk och dragit ned på sovvagnstrafiken.

Avkastningskravet missgynnar även den regionala utvecklingen, eftersom SJ tvingas prioritera bort lågtrafikerade sträckor. Många resenärer måste därför välja flyg eller bil i stället. Effekten är helt orimlig om man vill minska resors påverkan på klimatet. Om SJ inte hade haft ett avkastningskrav och så höga lönsamhetsmål skulle bolaget t.ex. ha kunnat sänka priserna på biljetter och förbättra servicen och därmed prioritera samhällsnyttan.

Jag vill här framhålla att Vänsterpartiets långsiktiga mål för SJ är att bolagets vinst ska användas för att prioritera samhällsnytta med sänkta biljettpriser och förbättrad service. Det skulle bidra till att fler skulle kunna åka kollektivt och till en minskad miljö- och klimatpåverkan.

3. Uppdrag och mål för vissa statliga företag, punkt 7 (SD)

Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD) och Charlotte Quensel (SD) anför:

Vi har i det föregående ställt oss bakom förslaget i motion 2018/19:142 (SD) om att riksdagen bör tydliggöra för regeringen att den bör agera för att stoppa den förtida avvecklingen av kärnkraftsreaktorerna i Ringhals. Som framgår av vårt tidigare ställningstagande har vi därtill avstått från att tillstyrka flera andra förslag som företrädare för Sverigedemokraterna har lagt fram i motioner. Vi vill i detta särskilda yttrande redogöra för skälen till det.

Som framgår av såväl motion 2018/19:142 (SD) som vår tidigare reservation kommer Sverige att få problem med att klara effektförsörjningen framöver. En förtida avveckling av Ringhals 1 och 2 kommer ytterligare att försvåra effektsituationen, vilket kan leda till betydande negativa effekter för såväl svensk industri som landets invånare.

Vi har därför under utskottets beredning av detta ärende förordat att frågan om den förtida avvecklingen av kärnkraftsreaktorerna i Ringhals bör lyftas fram och synliggöras i betänkandet. Detta har dock avvisats av utskottsmajoriteten. I stället har utskottsmajoriteten valt att osynliggöra denna för det svenska elsystemets framtid så viktiga fråga genom att föra samman den med en rad andra frågor under den intetsägande rubriken Uppdrag och mål för vissa statliga företag. Mot detta är vi kritiska. Vi är dock övertygande om att fler ledamöter i Sveriges riksdag än de som representerar Sverigedemokraterna vill ta ansvar för den framtida svenska effektbalansen (eventuellt genom att ställa

sig bakom förslaget i motionen). Detta försvåras nu genom utskottsmajoritetens agerande.

Av detta skäl har vi valt att endast tillstyrka förslaget som rör kärnkraftsreaktorerna i Ringhals. I sak står vi dock bakom även de övriga förslag som företrädare för Sverigedemokraterna lagt fram i motioner som hanteras i detta avsnitt, men har av ovan angivna skäl tvingats avstå från att tillstyrka dem.

4. Uppdrag och mål för vissa statliga företag, punkt 7 (KD)

Camilla Brodin (KD) anför:

Jag vill med detta särskilda yttrande förtydliga min ståndpunkt när det gäller det statliga bolaget Vattenfall AB:s uppdrag och mål. Inledningsvis vill jag framhålla att bolaget, enligt sitt uppdrag, ska bedriva energiverksamhet affärsmässigt. Vi kristdemokrater har inom ramen för detta under det senaste året uppmanat Vattenfall att se över beslutet och tänka om när det gäller den förtida stängningen av kärnkraftsreaktorerna Ringhals 1 och 2. Stängningen av reaktorerna i förtid är inget politiskt beslut. År 2016 slöts en bred energiöverenskommelse mellan fem riksdagspartier, och målen för energipolitiken slogs därefter fast när riksdagen antog propositionen om energipolitikens inriktning (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22). Det innebär att elproduktionen 2040 ska vara 100 procent förnybar, samtidigt som kärnkraften kan finnas kvar. År 2040 ska alltså inte ses som ett stoppdatum för kärnkraften, och kärnkraftverk ska heller inte kunna stängas med politiska beslut. Jag kommer att återkomma och vidareutveckla min syn på kärnkraften senare under våren när utskottet behandlar energipolitiska frågor i ett särskilt betänkande.

5. Statens ägande av vissa övriga företag, punkt 9 (V)

Birger Lahti (V) anför:

Jag har i det föregående ställt mig bakom utskottets ställningstagande om att riksdagen bör avslå motionsyrkanden som rör statens ägande i en rad olika företag. Jag vill i detta sammanhang dock utveckla och tydliggöra min syn på statens företagsägande i ett par avseenden.

För det första vill jag framhålla min principiella uppfattning att staten i högre grad än vad som nu är fallet bör använda sitt ägande av statliga bolag för att tillgodose samhällsnyttiga ändamål. Kravet på lönsamhet i statliga bolag ska inte gå före samhällsnyttan. De statliga bolagen ska användas aktivt för att bygga Sverige tryggare, mer jämlikt och ekologiskt hållbart. De ska också användas för att öka konkurrenskraften och inte minst för att jämna ut orättvisa skillnader mellan stad och landsbygd. Om Sverige ska kunna hålla ihop och skapa förutsättningar för utveckling i hela landet måste det finnas likvärdiga grundläggande förutsättningar oavsett var man bor. De statliga bolagen ägs av medborgarna gemensamt och har därför enligt min mening ett

särskilt ansvar för att människor i hela landet ska ha samma tillgång till service, sjukvård och andra samhällsviktiga funktioner.

För det andra vill jag särskilt framhålla vikten av att beslut om förändringar av statens ägande och bolagens uppdrag och mål behöver följas upp och utvärderas på ett bättre sätt än vad som är fallet i dag. Det kan exempelvis handla om hur sådana beslut påverkat bolagens verksamhet och i förekommande fall om bolaget har uppfyllt sitt samhällsuppdrag samt vilka konsekvenser det har fått för samhällsnyttan. Här vill jag t.ex. nämna att Sveaskog AB 2001 fick i uppdrag att sälja mark till enskilda som på sikt skulle uppgå till 5–10 procent av bolagets totala markareal. Någon riktig uppföljning eller återrapportering till riksdagen med anledning av uppdraget har dock aldrig gjorts. För att riksdagen framöver ska kunna fatta underbyggda och välavvägda beslut i denna typ av frågor är det enligt min mening avgörande att tidigare beslut som rör statens företagsägande följs upp, utvärderas och återrapporteras till riksdagen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2017/18:140 2018 års redogörelse för företag med statligt ägande.

Följdmotionen

2018/19:29 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, KD, L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheterna att sälja statliga bolag som inte har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara på annat sätt eller är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktiga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:142 av Charlotte Quensel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av uppdraget för statligt ägda Vattenfall AB och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Vattenfall AB i ägardirektiv att stoppa den förtida avvecklingen av de berörda kärnkraftsreaktorerna i Ringhals och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Vattenfall AB inte ska åläggas några restriktioner för att planera, förbereda eller bygga ny kärnkraft och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:146 av Charlotte Quensel m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten som ägare ska verka för att Telia Company AB delas upp i två delar, it-infrastruktur respektive telekomverksamhet, där regeringen ges ett bemyndigande att avyttra ägandet i telekomverksamheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:148 av Charlotte Quensel m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveaskogs bildande av buffertzoner runt naturreservat och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:151 av Charlotte Quensel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statligt ägande och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringens mål om minst 40 procent av vardera kön i statliga bolagsstyrelser som hållbarhetsmål bör tas bort och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:153 av Charlotte Quensel m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att se över statens finansiella mål för SJ AB som bör sänkas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:157 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om LKAB och prospektering och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:160 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta det statligt ägda företaget Almi Företagspartner AB i större omfattning bjuda in allmänheten att investera i de företag man avser att investera i och som därmed medför rätt till investeraravdrag och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:340 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avyttra statens aktier i flygbolaget SAS och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avyttra statens aktier i Orio AB och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett minskat statligt ägande i Telia Sonera och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en successiv försäljning av statens aktier i Bilprovningen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:508 av Joar Forssell (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att sälja vissa statliga bolag och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:633 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avyttra det indirekta statliga ägandet i företaget Sunpine och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:669 av Elin Segerlind m.fl. (V):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all statligt ägd skog bör samlas i ett bolag med hållbart brukande som främsta mål och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:903 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ersättning för naturresurser och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:930 av Sten Bergheden (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten till en översyn av Almilånen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:986 av Lars Püß m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten som aktiv och ansvarsfull ägare bör se över de statligt ägda bolagen och deras vd:ars roll med syftet att de inte ska ägna sig åt politisk opinionsbildning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1068 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att använda Vattenfall i omställningen till förnybara energikällor och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1104 av Erik Bengtzboe (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sälja svenska statens innehav i SAS och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1117 av Erik Bengtzboe (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör sälja statens andelar i Telia, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:1314 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att styra Telia i en samhällsbarande riktning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1733 av Mats Green (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Almi Företagspartner AB:s kompletterande roll samt att samverkansuppdrag vad gäller andra aktörer bör förstärkas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1762 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förändrat avkastningskrav för SJ AB senast till bolagsstämman 2020 och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1787 av Ida Karkiainen m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en bättre geografisk spridning bland ledamöter i statliga bolagsstyrelser och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2015 av Erik Bengtzboe (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att sälja Bilprovningen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2017 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sälja Sveaskog och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa miljökraven för Sveaskog och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2317 av Rebecka Le Moine (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Göta kanal 2.0 bör inkludera i sitt uppdrag att värna och hjälpa den internationellt hotade ålen på sin färd mellan Vättern och Östersjön och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2331 av Rebecka Le Moine (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra Sveaskogs uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveaskogs naturvårdsbedömningar bör offentliggöras och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minst 20 procent av den produktiva skogsmarken i Sveaskogs innehav bör skyddas per skogsregion och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ägardirektiven för de statliga bolagen med samhällsuppdrag bör införa som norm att ha en fungerande internrevision och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2487 av Per Åsling (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Inlandsinnovation ett uppdrag att återuppta verksamheten och aktivera satsningen på 2 000 miljoner kronor riskvilligt kapital och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2543 av Helena Lindahl och Per Åsling (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det regionala ansvaret hos statliga bolag bör tydliggöras och stärkas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2783 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statligt ägda bolag som verkar på konkurrensutsatta marknader ska ha ett ägarperspektiv som möjliggör rättvisa villkor gentemot andra aktörer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska vara ett föredöme för hållbart företagande och fortsätta det goda hållbarhetsarbetet för de statliga bolagen och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riktlinjen för det statliga ägandet ska vara att i första hand komplettera där marknadsmisslyckanden råder och där särskilda samhällsuppdrag eller gemensamma värden bör värnas och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sälja de statliga bolag som inte är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktiga och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten i sin roll som ägare ska vara ett föredöme vad gäller hållbarhetsredovisning enligt GRI (Global Reporting Initiative), CSR (Corporate Social Responsibility), affärsetik, transparens och ansvarstagande, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Tabell över företag med statligt ägande

Företag med statligt ägande

<i>Företag per ansvarigt departement</i>	<i>Statens ägarandel (%)</i>	<i>Samhällsuppdrag</i>
Näringsdepartementet		
Akademiska hus	100	
Almi Företagspartner	100	JA
Apoteket	100	JA
Arlandabanan Infrastructure	100	JA
Bostadsgaranti (under avveckling)	50	
Eurofima	2	
Green Cargo	100	
Göta kanalbolag	100	JA
Infranord	100	
Jernhusen	100	
Lernia	100	
LKAB	100	
Metria	100	
Orio	100	
Postnord	60,7	
RISE	100	JA
Samhall	100	JA
Saminvest	100	JA
SAS	14,8	
SBAB	100	
SJ	100	
SOS alarm Sverige	50	JA
Specialfastigheter Sverige	100	
Statens bostadsomvandling	100	JA
Sveaskog	100	JA
Svensk Bilprovning	100	
Svensk Exportkredit	100	JA
Svenska Spel	100	JA
Svenska Skeppshypotekskassan	100	
Svedab	100	JA
Swedavia	100	JA
Swedfund International	100	JA
Swedesurvey	100	
Svenska rymdaktiebolaget	100	JA
Svevia	100	
Telia Company	37,3	
Teracom Group	100	JA
Vasallen	100	
Vattenfall	100	

<i>Företag per ansvarigt departement</i>	<i>Statens ägarandel (%)</i>	<i>Samhällsuppdrag</i>
Visit Sweden	50	JA
Kulturdepartementet		
Kungliga Dramatiska teatern	100	JA
Kungliga Operan	100	JA
Voksenåsen	100	JA
Socialdepartementet		
Apotek Produktion & Laboratorier	100	JA
Systembolaget	100	JA
Finansdepartementet		
Miljömärkning Sverige	100	JA
Utrikesdepartementet		
Sweden House	36	